

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKA NALOGA
URŠKA LISEC**

KOPER 2018

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Visokošolski strokovni študijski program

prve stopnje Predšolska vzgoja

Diplomska naloga

UPORABA IGRE PRI SPODBUJANJU

GOVORNEGA RAZVOJA PREDŠOLSKIH OTROK

Urška Lisec

Koper 2018

Mentorica: doc. dr. Vanja

Riccarda Kiswarday

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici dr. Vanji Riccardi Kiswarday za strokovne nasvete, predloge, mnenja in pomoč pri pisanju diplomske naloge.

Prav tako se zahvaljujem vsem vzgojiteljem in vzgojiteljicam, ki so si vzeli čas in pomagali pri moji raziskavi.

Zahvala gre tudi mojim sodelavkam, ki so me spodbujale in mi pomagale s strokovnimi nasveti.

Hvala tudi mojim staršem za razumevanje, podporo, potrpežljivost in ljubezen ter moji sestri Špeli, brez katere pač ne gre.

Hvala vsem.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Urška Lisec, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje Predšolska vzgoja,

izjavljam,

da je diplomska naloga z naslovom Uporaba igre pri spodbujanju govornega razvoja predšolskih otrok:

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršila pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis:

V Kopru, dne

IZVLEČEK

Govor je najpomembnejša človekova sposobnost in je zelo pomemben pri oblikovanju otrokove osebnosti. Vpliva na otrokovo samopodobo, samovrednotenje, uspešnost v vključevanje v okolico in socialne stike z vrstniki.

Cilj diplomske naloge z naslovom Uporaba igre pri spodbujanju govornega razvoja otrok je ugotoviti, katere igre uporabljajo vzgojitelji za spodbujanje govornega razvoja otrok, saj danes opažamo vse več govornih težav. V teoretičnem delu opišemo govorni razvoj in dejavnike govornega razvoja, kriterije za opredeljevanje govorno-jezikovnih motenj in govorne motnje. V nadaljevanju smo se orientirali na govorni razvoj in kurikulum, kašna je vloga odraslega v govornem razvoju otrok, na kakšen način spremlja vzgojitelj govorni razvoj in katere igre pri tem uporablja.

V empiričnem delu smo raziskali, kako se vzgojitelji spoprijemajo z govorno-jezikovnimi težavami, katere so govorno-jezikovne težave, ki jih opažajo pri svojem delu, katere igre uporabljajo pri spodbujanju govornega razvoja, ali uporabljajo računalniške didaktične igre in/ali otrokov napredek spremljajo in preverjajo. V raziskavi so sodelovali vzgojitelji iz JV dela Slovenije, ki so odgovarjali na anonimni spletni vprašalnik. Uporabili smo deskriptivno, kavzalno-neeksperimentalno metodo.

Analiza rezultatov ankete je pokazala, da vzgojitelji danes opažajo več govornih težav. Za spodbujanje govornega razvoja največkrat uporabljajo govorne igre in vaje za razgibavanje govornega aparata. Vzgojitelji spremljajo otrokov govorni razvoj s pripovedovanjem zgodb, ček listami, lestvic za ocenjevanje otrokovega govora pa se redkeje poslužujejo. Menijo tudi, da so IKT-igre primerne za spodbujanje govornega razvoja, vendar pa jih sami ne uporabljajo.

Igra je najbolj primeren način otrokovega napredka in razvoja. Vzgojitelji naj jo uporabljajo načrtovano in vodijo otroka na višji nivo razvoja. V igri naj otroka opazujejo in si beležijo napredek ali težave, ki jih zaznajo, saj lahko le tako pravočasno usmerijo otroke, ki potrebujejo pomoč.

Ključne besede: igre, dejavnosti, govorni razvoj, govorno-jezikovne težave, spremljanje govornega razvoja.

SUMMARY

Activities that promote preschool children's speech development

Speech is the most important human ability and is very important in shaping the child's personality. It affects the child's self-esteem, self-evaluation, success in integration into the environment and social interactions with peers.

The aim of the thesis Activities that promote children' speech development is to find out which games are used by educators to promote the development of children's speech, as we are seeing more and more speech problems today. In the theoretical part we describe the speech development and factors of speech development, the criteria for defining speech-language disorders and speech disorders. In the following, we have focused on language development and the curriculum, the role of the adult in the children's speech development, the way in which the teacher develops speech development and what kind of games they use in this regard.

In the empirical work, we have explored how teachers are dealing with speech-language problems, which are the language-related problems that they perceive in their work, which games are used to promote speech development, or use computer instruction games and / or the child's progress is monitored and checked. The research involved teachers from the JV of Slovenia who answered an anonymous online questionnaire. We used a descriptive, causal-non-experimental method.

An analysis of the results of the survey showed that educators today are experiencing multiple speech problems. To promote speech development, most often use speech games, and exercise exercises for the vocabulary. Educators accompany children's speech development by telling the story, checklists, and scales for assessing children's speech are rarely used. They also consider that ICT games are suitable for promoting speech development, but they do not use them.

The game is the most appropriate way of child's progress and development. Educators should use it as planned and lead the child to a higher level of development. In the game, let the child observe and record the progress or problems they perceive, since they can only orient children in need of help in a timely manner.

Key words: games, activity, speech development, speech and language problems, monitoring of speech development.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	TEORETIČNI DEL.....	2
2.1	Govorni razvoj otroka	2
2.1.1	Predjezikovno obdobje (od 0 do 10 mesecev).....	2
2.1.2	Jezikovno obdobje	3
2.2	Dejavniki govornega razvoja	4
2.2.1	Genetski dejavniki	4
2.2.2	Družinsko okolje.....	4
2.2.3	Socialno-ekonomski dejavniki družine.....	5
2.2.4	Spol otroka.....	5
2.2.5	Vrtec in vrstniška skupina.....	5
2.3	Kriteriji za opredeljevanje govorno-jezikovnih motenj	6
2.3.1	Kriteriji govorno-jezikovnih motenj:	6
2.3.2	Pogostost govorno-jezikovnih motenj.....	8
2.4	Motnje izgovorjave	9
2.4.1	Dislalija ali bebljanje.....	10
2.4.2	Nosljanje	10
2.4.3	Jezikovne motnje	10
2.4.4	Motnje ritma in tempa govora	11
2.5	Govorni razvoj in kurikulum	12
2.5.1	Globalni cilji in cilji, vezani na govorni razvoj	12
2.5.2	Vloga odraslih	12
2.6	Spremljanje govornega razvoja otrok	13
2.6.1	Ocenjevanje otrokovega govornega razvoja.....	13
2.7	Dejavnosti/igre za spodbujanje govornega razvoja otrok.....	18
2.7.1	Dejavnosti poslušanja	18
2.7.2	Pogovor kot dvosmerna komunikacija	19
2.7.3	Govorne igre	20

2.7.4 Glasovne ali fonetične govorne igre	23
2.7.5 Vaje vidne in slušne pozornosti	25
2.8 Informacijsko-komunikacijska tehnologija za razvoj govora in jezika	26
2.8.1 Računalniško didaktične igre.....	26
2.8.2 Aplikacije.....	26
3 EMPIRIČNI DEL.....	28
3.1 Problem, namen in cilji	28
3.1.1 Problem.....	28
3.1.3 Namen	28
3.1.3 Cilji:	28
3.2 Raziskovalne hipoteze	28
3.3 Raziskovalna metodologija.....	29
3.3.1 Raziskovalna metoda	29
3.3.2 Vključeni v raziskavo	29
3.3.3 Postopek zbiranja podatkov	29
3.3.4 Postopek obdelave podatkov	30
3.4 Rezultati in razprava	30
4 SKLEPNE UGOTOVITVE.....	44
5 LITERATURA IN VIRI.....	45
6 PRILOGA	48

KAZALO SLIK

Slika 1: Hoja po ritmu.	19
Slika 2: Pogovor ob slikovni predlogi.	20
Slika 3: Pihanje vate.	24
Slika 4: Kazanje slik in imenovanje.	26

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primer ček liste za opazovanje govornega razvoja (Peternelj, 2017).	14
Tabela 2: Primer standardizirane lestvice za ocenjevanje otrokovega govornega razvoja (Marjanovič Umek, Kranjc, Fekonja, 2006).	15
Tabela 3: Anketiranci glede na starostno obdobje, v katerem so zaposleni.	29
Tabela 4: Anketiranci glede na delovno dobo.	29
Tabela 5: Vzroki za govorno-jezikovne težave.	31
Tabela 6: Govorne težave, ki jih vzgojitelji opazijo pri svojem delu.	32
Tabela 7: Igre, ki jih vzgojitelji uporabljajo pri spodbujanju govornega razvoja.	39
Tabela 8: IKT-igre, ki jih uporabljajo anketiranci.	42

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število (f) in odstotek sodelujočih (f %) anketirancev, ki prikazuje zaznavanje govornih težav vzgojiteljev.	30
Graf 2: Število otrok z govornimi težavami v oddelku.	33
Graf 3: Število otrok v oddelku, ki obiskujejo logopeda.	34
Graf 4: Otroci z odločbo o usmeritvi v oddelku.	35
Graf 5: Prikaz sistematičnega spremljanja govornega razvoja otrok.	36
Graf 6: Spremljanje govornega razvoja otrok.	37
Graf 7: Prikaz, zakaj vzgojitelji uporabljajo govorne igre.	38
Graf 8: Igre, s katerimi vzgojitelji spodbujajo govorni razvoj.	39
Graf 9: Dejavnosti, med katerimi vzgojitelji uporabljajo govorne igre.	40
Graf 10: Uporaba govornih iger v tednu.	41
Graf 11: Prikaz ali lahko govorni razvoj spodbujamo s pomočjo IKT-iger.	42
Graf 12: Vzgojitelji, ki pri svojem delu uporablja IKT-igre.	42

1 UVOD

Govor je najpomembnejša človekova sposobnost, saj je od njega odvisen celosten razvoj posameznika. Razvoj govora je povezan z razvojem mišljenja, saj sta oba tesno povezana in drug na drugega razvojno vplivata. Govor naj bi bil mentalna sposobnost, ki človeku omogoča komunikacijo z drugimi bitji (Lipnik in Matič, 1993).

Govorni razvoj je zelo pomemben pri oblikovanju otrokove osebnosti. Strokovnjaki na področju vzgoje namenjajo velik pomen razvoju govora, saj le-ta vpliva na otrokovo samopodobo, samovrednotenje, uspešnost v vključevanje v okolico in socialne stike z vrstniki. Za razvoj govora pa so najpomembnejša prva tri leta otrokovega življenja.

Na otrokov govorni razvoj vplivajo različni dejavniki, najpogosteje pa strokovnjaki poudarjajo pomen otrokovega družinskega okolja, kakovost vrtca, v katerega je otrok vključen, in vpliv genetskih dejavnikov.

Govorni razvoj je v veliki meri odvisen od govornega modela, ki obkroža otroka, ali doma ali v vrtcu. Glede na to, da otroci velik del dneva preživijo v vrtcu, so vzgojitelji tisti, ki lahko pozitivno vplivajo na govorni razvoj otrok. Danes opažamo, da otroci, ki se vključujejo v vrtec, velikokrat uporabljajo pootročeni govor, izpuščajo glas, imajo nerazumljiv govor ali pa v govoru zaostajajo. Menimo, da starši pretirano uporabljajo govor, ki posnema malčkov govor, uporabljajo pomanjševalnice ali pa z otrokom govorijo v tretji osebi. Posledično otroci osvojijo neustrezno rabo jezika. Vzgojitelji pri spodbujanju govornega razvoja uporabljajo različne igre, ki se jih otroci igrajo nezavedno, v njih uživajo in se zabavajo.

V teoretičnem delu diplomske naloge bomo predstavili govorni razvoj otroka, dejavnike govornega razvoja, govorne napake, govorni razvoj in kurikulum, kakšne govorne motnje lahko opazimo v govornem razvoju otrok, kako spremljamo razvoj otrokovega govora in igre oziroma dejavnosti, s katerimi spodbujamo govorni razvoj otroka.

V empiričnem delu diplomske naloge nas bo zanimalo, kako se vzgojitelji spoprijemajo z govorno-jezikovnimi težavami. Katere so govorno-jezikovne težave, ki jih vzgojitelji zaznavajo, katere igre uporabljajo pri spodbujanju govornega razvoja, ali uporabljajo računalniške didaktične igre in ali otrokov napredek spremljajo in preverjajo. V anketi bomo povabili vzgojitelje, ki se pri svojem delu vsakodnevno srečujejo z otroki, med katerimi so tudi tisti, ki imajo govorno-jezikovne težave.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Govorni razvoj otroka

Razvoj govora je zapleten proces, ki je zelo intenziven v prvih treh letih otrokovega življenja. Začne se z jokom, ki je ob rojstvu prvo sporazumevalno sredstvo otroka. Novorojenček se že nekaj minut po rojstvu orientira k človeškemu glasu. Sledi nebesedno sporazumevanje, oblikovanje glasov, prve izgovorjene besede in stavki. Razvoj govora delimo na predjezikovno obdobje in jezikovno obdobje (Marjanovič Umek, Kranjc in Fekonja, 2006).

2.1.1 Predjezikovno obdobje (od 0 do 10 mesecev)

Je prvo govorno obdobje v razvoju otroka, ki vključuje gruljenje, jok in rabo različnih glasov. Okoli tretjega meseca otrok gruli, na ta način se sporazumeva s preprosto vokalizacijo. To je prvo sporazumevalno sredstvo dojenčka in je posebna oblika komunikacije. Na ta način dojenček preizkuša in uporablja svoj govorni aparat in prevzema nadzor nad izražanjem svojih čustev, želja in potreb. Otrok nam sporoča, ali je srečen in zadovoljen (Marjanovič Umek idr., 2006).

V petem ali šestem mesecu pa dojenček začne bebljati. Govori različne glasove brez kakršnega pomena. Dojenček ponavlja zloge (npr. ga, ga, bi, bi, ma, ma, bu, bu). To je prva vokalizacija. Otrok kontrolira govorni aparat, ko mu prigovarjamo, razlagamo, nas posluša in nam odgovarja z bebljanjem. Poleg bebljanja dojenček uporablja geste, kretnje in vzpostavlja očesni stik, kar mu omogoča lažjo komunikacijo z okolico (Marjanovič Umek in Zupančič, 2011).

Dojenčki okoli prvega leta starosti izgovarjajo po govornem vzorcu odraslih, ki ga obkrožajo. Otrok govor prej razume, kot začne govoriti. Za dojenčkov govorni razvoj je pomembna komunikacija z odraslimi. Zato na razumevanje govora vplivajo dojenčkovi starši, ki se z otrokom vsakodnevno pogovarjajo pri najrazličnejših opravilih. Malček v prvem letu starosti komunikacijo podkrepi z gestami, s katerimi simbolizira predmete, zato je pomembno, da odrasla oseba, s katero malček komunicira, odgovarja na njih tako, da jih ustrezno poimenuje (Marjanovič Umek in Zupančič, 2011).

2.1.2 Jezikovno obdobje

Prve besede (12 do 18 mesecev)

Prve besede, ki jih malček govori, so vezane na predmete, ki ga obkrožajo. Malček razume besede, ki ne predstavljajo značilnega govora odraslega. To so posnemanja oglašanja živali ali posnemanje oglašanja predmetov in ljudi. Malčkove prve besede so: mama, ata, kuža, ja, ne, jem, avto ... Poleg besed malček uporablja geste, s katerimi podkrepi rabo besed. Malček, star eno leto, navadno razume pomen besede, ko jo sliši približno desetkrat. Otrok z eno besedo poimenuje celotno skupino predmetov, ki imajo podobne lastnosti, npr. z besedo avto poimenuje vsa vozila. Malček izgovarja tako imenovane holofraze, to so samostojne besede, s katerimi pove celotno misel (Marjanovič Umek idr., 2006).

Fraze in enostavni stavki

V obdobju od 18 do 20 mesecev starosti se pojavi v govornem razvoju otroka velik premik. Malček združi dve besedi in z njima izrazi svojo misel, željo, potrebo, čustva. Malček uporablja telegrafski govor. Z njim oblikuje preproste stavke, kjer vključi enostavne polnopomenske besede (Marjanovič Umek idr., 2006).

Celoviti stavki

Malček v starosti od 24 do 27 mesecev poveča svoj obseg besednjaka na približno 400 besed. Otrok oblikuje stavke iz treh ali štirih besed. Z besedami med drugim izražajo svojo ljubezen in ponos. V tem obdobju otrok zelo hitro usvaja slovnična pravila in osnovni besedni red. Otrok v svojem govornem razvoju začne uporabljati veznike, predloge in členke. V tem starostnem obdobju uporabi prve nikalne izjave (Marjanovič Umek idr., 2006).

Okoli 3. leta starosti otrokov besednjak obsega približno 1000 besed. V svojem besednjaku uporablja poleg samostalnikov, veznikov, členkov in predlogov še zaimke, prislove in pridevnike. Govor postaja vse bolj celovit in tekoč. Otrok začne postavljati vprašalne izjave (zakaj, kje, kdo, kje ...) (Marjanovič Umek idr., 2006).

V zgodnjem otroštvu (od 3,6 leta dalje) otrokov besednjak stalno narašča. Otrok razume in uporablja do okoli 10000 besed. Med otroki so velike individualne razlike, kar je posledica otrokovega spoznavnega razvoja. Otrok uporablja večstavčne povedi, ki vključujejo podredja, priredja in prislove. Okoli 5. leta starosti razume in uporablja večino slovničnih pravil, ki pa jih pogosto nepravilno posplošuje (Marjanovič Umek idr., 2006).

Po 5. letu otrok že razume večino sporočil odraslih. Otrokov govorni razvoj se nekoliko upočasni. Otrokove povedi so vse bolj zapletene, govor je podoben govoru odraslih, sposoben se je govorno prilagoditi poslušalcu. Otrok si izmišlja zgodbe, pogosto jih pripoveduje v pretekliku in razume, da pripovedovalec ni del zgodbe (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.2 Dejavniki govornega razvoja

Dejavniki, ki vplivajo na pravilen razvoj govora:

- zdrav živčni sistem,
- razvite psihične funkcije (zaznavanje, mišljenje, pozornost, pomnjenje),
- razvita čutila,
- zdravi govorni organi,
- dober zgled govora v okolju (starši, skrbniki, vzgojitelji) (Nemec in Krajnc, 2011).

Na govorni razvoj vplivajo različni dejavniki, delimo jih na dve večji skupini: notranje in zunanje.

Notranji dejavniki (psihološki in fiziološki):

- motivacija,
- čustveno stanje,
- prirojene dispozicije za razvoj govora (Kranjc, 1999).

Zunanji dejavniki (socialni in sociološki):

- socialni položaj družine,
- izobrazba staršev,
- število otrok v družini,
- širše družbeno okolje družine (Kranjc, 1999).

2.2.1 Genetski dejavniki

Genetski dejavniki imajo pomemben učinek na otrokov govorni razvoj. Na razvoj govora vpliva interakcija večjega števila genov. Z metaanalizo so ugotovili, da imajo genetski dejavniki delni vpliv na govorni razvoj otrok. Genetika vpliva na razvoj otrokove slovnice, razvoj semantike, fonologije in artikulacije (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.2.2 Družinsko okolje

Kakovost družinskega okolja pomembno vpliva na govorno-jezikovni razvoj otroka. Starši spodbujajo otroka in mu nudijo oporo pri govornem razvoju. Prvi govorni model v

govornem razvoju otroka je mama, saj se med njima vzpostavi pomembna vez, ki je vidna pri govoru in gledanju. Mama naj bi se med igro z otrokom govorno odzivala in tako pripomogla k boljšemu govornemu razvoju otroka. Otroci, ki imajo boljše materialne možnosti, to je različna otroška literatura, obiskovanje knjižnice, imajo tudi večjo možnost za boljši govorni razvoj (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.2.3 Socialno-ekonomski dejavniki družine

Na otrokov govorni razvoj imajo velik vpliv socialno-ekonomski dejavniki. Sem prištevamo izobrazbo staršev, velikost družine in ekonomski status. Starši z višjo izobrazbo in ugodnejšim ekonomskim položajem lahko otrokom nudijo različno gradivo in materiale, ki pozitivno vplivajo na otrokov govorni razvoj. Starši z višjo izobrazbo se pogosteje pogovarjajo s svojimi otroki in uporabljajo raznolik besednjak. Pri otrokovem govornem razvoju ima velik pomen izobrazba mame, ker svoje otroke pogosteje spodbuja k rabi jezika. Pogosteje jim berejo, obiskujejo knjižnico, jih vodijo na ogled lutkovnih predstav ... Medtem ko raziskave kažejo, da izobrazba očeta nima pomembnega vpliva na otrokov govorni razvoj (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.2.4 Spol otroka

Številni menijo, da spol otroka pomembno vpliva na otrokov govorni razvoj. Raziskave so pokazale, da deklice res hitreje spregovorijo, prej usvojijo slovnico jezika in imajo širši besednjak, vendar so te razlike zanemarljive. Podrobnejša analiza raziskav je pokazala, da med dečki in deklicami, starimi od 3 do 6 let, ni bistvenih razlik v govornem razumevanju in izražanju (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.2.5 Vrtec in vrstniška skupina

Tako kot je pomembno družinsko okolje, enako velja za vrtec in vrstniško skupino. Na govorni razvoj otrok v vrtcu vplivajo dejavnosti, kot so: prosta igra, rutinske, usmerjene in prehodne dejavnosti, raznolik material, igrače in prostor, ki jim je na voljo. Raziskave so pokazale, da lahko vrtec zmanjša razlike v govorni sposobnosti otrok (Marjanovič Umek idr., 2006).

Vrstniška skupina, s katero stopa otrok v interakcijo v vrtcu, prav tako pozitivno vpliva na razvoj otrokove govorne sposobnosti. Raziskave so pokazale, da spontana igra z vrstniki otroka spodbuja k večbesedni rabi jezika, vprašalnih, nikalnih izjav. Otroci vstopajo v medsebojne govorne interakcije, kjer se dogovarjajo o temi igre, razdelijo si vloge in določajo pravila igre (Marjanovič Umek idr., 2006).

Kakovost vrtca ima kompenzacijsko vrednost, saj lahko izravna razlike v govornem razvoju otroka, ki prihaja iz socialno-ekonomsko šibkejšega doma (Marjanovič Umek idr., 2006).

2.3 Kriteriji za opredeljevanje govorno-jezikovnih motenj

»Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami so skupina otrok, ki imajo zmanjšano zmožnost usvajanja, razumevanja, izražanja ali smiselne uporabe govora, jezika in komunikacije. Odstopanja na teh področjih pomembno vplivajo na otrokovo vsakodnevno sporazumevanje in učenje. Posledice motenj se odražajo na otrokovi sposobnosti interakcije z okoljem, učenju prek jezika in vedenju že v predšolskem obdobju. Pri otrocih z govorno-jezikovnimi motnjami praviloma obstajajo neskladja med besednimi in nebesednimi sposobnostmi, pri čemer so nebesedne sposobnosti običajno boljše od besednih.« (Skamlič, Dular, Kolar, Korošec, Ocepek in Kovač, 2015, str. 16).

Govorno-jezikovne motnje opredelijo logopedi in jih razvrstijo od lažje do težke motnje na enem ali več področjih. Ta področja so: pragmatika, semantika, sintaksa, fonologija, artikulacija in fluentnost govora. Govorno-jezikovne motnje se lahko pojavljajo kot primarne motnje ali kot posledica drugih motenj in so pridružene hkrati z drugimi motnjami. Govorno-jezikovne motnje vplivajo na otrokovo uspešnost v vzgojno-izobraževalnem procesu in socialno vključenost (Skamlič idr., 2015).

2.3.1 Kriteriji govorno-jezikovnih motenj:

- lažja govorno-jezikovna motnja,
- zmerna govorno-jezikovna motnja,
- težja govorno-jezikovna motnja,
- težka govorno-jezikovna motnja.

Lažja govorno-jezikovna motnja:

K lažjim govorno-jezikovnim motnjam uvrščamo otroke, kjer komunikacija odstopa od povprečja kronološko enako starih otrok. Razlike se pojavijo na enem ali več področjih. Ta področja so: pragmatika, semantika, sintaksa, fonologija, artikulacija in tekoč govor. Otrokovo razumevanje jezika je primerno kronološki starosti. Razumljivost govora pa je lahko pomanjkljiva zaradi ene ali več motenj, ki se kažejo kot nadomeščanja, popačenja, izpuščanja glasov, neustrezen ritem, tempo in hitrost govora. Otrok s pomočjo govora dokaj uspešno prenaša informacije, ki jih želi sporočiti, potrebuje pa več pomoči in spodbud kot njegovi vrstniki (Skamlič idr., 2015).

V predšolskem obdobju se lahko takšen zaostanek v govoru pokaže kot socialna izključenost otroka iz socialne skupine. V kasnejšem šolskem obdobju otrok potrebuje pomoč pri učenju zahtevnejših jezikovnih vsebin, utrjevanju in izkazovanju znanja. Ali pa ima težave s priklicem besed, besednim redom, fonologijo, uporabo abstraktnih besed. Govorno-jezikovne motnje vplivajo na usvajanje veščin branja in pisanja in na celotno otrokovo učno uspešnost (Kolenec, 2016).

Zmerna govorno-jezikovna motnja:

Pri otrocih z zmerno govorno-jezikovno motnjo govor precej odstopa od povprečja kronološko enako starih otrok. Področja odstopanja so enaka kot pri otrocih z lažjo govorno-jezikovno motnjo.

Razumljivost govora je zmanjšana zaradi ene ali več motenj. Te motnje so: nadomeščanje, izpuščanje ali popačenje glasov ali zlogov, neustrezna raba ali izpuščanje besed, skromno besedišče, neustrezna sintaksa, krajše povedi, zaostanek v fonološkem razvoju, neustrezen tempo, ritem in hitrost govora, ima težave s priklicem besed. Otrokova komunikacija je učinkovita le v znanem okolju, z znanimi ljudmi. Sporazumevanje poteka z gestami, posameznimi glasovi, besedami in krajšimi povedi. Zato otrok v predšolskem obdobju potrebuje sistematično podporo in prilagojen način podajanja informacij z uporabo konkretnih vizualnih pripomočkov (Skamlič idr., 2015).

Težja govorno-jezikovna motnja:

Komunikacija otroka s težjo govorno-jezikovno motnjo je glede na otroke enake kronološke starosti zelo omejena. Otrok se uspešno sporazumeva le z osebami iz bližnje okolice. Sporazumeva se s kretnjami, posameznimi glasovi, besedami in kratkimi povedmi. Otrok potrebuje prilagojen način komunikacije in uporabo vizualnih pripomočkov. Njegovo razumevanje jezika je zelo omejeno, ravno tako ima upočasnjen tempo usvajanja jezika. Otrok s težjo govorno-jezikovno motnjo potrebuje sistematično logopedsko obravnavo (Skamlič idr., 2015).

Težka govorno-jezikovna motnja:

Komunikacija otroka s težko govorno-jezikovno motnjo je glede na otroke enake kronološke starosti zelo zmanjšana. Pri otroku je viden velik zaostanek pri komunikaciji z vrstniki ali odraslimi. Tu se pojavljajo težke motnje funkcionalne komunikacije. Pogosto je moten govor, jezik in komunikacija, ki se odraža v: semantiki, sintaksi, fonologiji, artikulaciji in fluentnosti. Otrok razume le znane besede in fraze, ki jih uporabljajo osebe iz bližnje okolice. Otrok za sprejemanje jezika in komunikacijo potrebuje veliko pripomočkov in uporablja zelo poenostavljen način govora. Tak otrok se govorno ne izraža ali pa je njegov govor za okolico nerazumljiv. Pojavljajo pa se tudi

težave pri prenašanju pomena s kretnjo. Otrok potrebuje logopedsko pomoč pri uporabi preproste, nadomestne in dopolnilne komunikacije (Skamlič idr., 2015).

Prvi kazalnik jezikovnih težav je zaostanek v govornem razvoju ali zapoznjeni pojav govora. Razvoj govora je pogojen z okoljem, v katerem otrok živi. Če živi v družini, ki malo ali slabo govori, bo tudi razvoj otrokovega govora in govornih spretnosti slabši, ne glede na to, da ima ob rojstvu vse danosti (Skamlič idr., 2015).

2.3.2 Pogostost govorno-jezikovnih motenj

Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je pokazala, da je bilo v letu 2005 izdanih 161 odločb o usmeritvi otrok, v letu 2009 pa so izdali 416 odločb o usmeritvi otrok z govorno-jezikovnimi motnjami, kar je znašalo 1 % osnovnošolskih otrok. To pomeni 20 % populacije otrok s posebnimi potrebami (Analize vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami, 2010).

Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami sta leta 2013 izdala 368 odločb, leta 2014 je bilo izdanih 374 odločb otrokom z govorno-jezikovnimi motnjami in v letu 2015 368 odločb. To je povprečno 370 odločb otrokom z govorno-jezikovnimi motnjami na leto, kar znaša 1,74 % otrok v predšolski populaciji. Skupina otrok z govorno-jezikovnimi motnjami je najbolj pogosta motnja oziroma primanjkljaj, ki ga prepoznamo pri predšolskih otrocih (Podatki o izdanih odločbah v predšolskem obdobju, 2016).

National institute of deafness and other communication disorders (NIDCD) navaja, da ima 1 otrok od 12, starih od 3 do 17 let, težave na govorno-jezikovnem področju. Podatki navajajo, da naj bi imelo 8 do 9 % predšolskih otrok govorne težave. Število govornih motenj naj bi se do vstopa v šolo znižalo na 5 % (Quick Statistics about Voice, Speech, Language).

Vrste govorno-jezikovnih motenj:

Novljan (1993) govorno-jezikovne motnje deli v pet skupin:

- motnje izgovorjave ali artikulacije,
- jezikovne motnje,
- motnje ritma in tempa govora,
- motnje glasu,
- motnje branja in pisanja.

Oblikovanje glasov pri otrocih poteka v nekem ustaljenem zaporedju. Sprva otrok obvlada soglasnike in nekatere samoglasnike. Še pred drugim letom se razvijejo glasovi: P, B, N, J, ter T, D, K, G. Otrok poveže besede v enostaven stavek, razume

enostavna navodila, sprašuje in pokaže na predmete, ki jih pogosto uporablja. Po drugem letu otrokove starosti se začnejo razvijati: F, H, L, C, Z, S. Dve ali tri besede poveže v stavek, poimenuje večino predmetov v svoji okolici, posluša krajše zgodbe, razume sestavljena navodila, sprašuje in se vključuje v kratek dialog ... Proti koncu tretjega leta starosti razvije glasove: R, Č, Ž, Š. Do četrtega oziroma petega leta starosti naj bi bil razvoj izreke glasov končan. Med otroki se pojavljajo razlike v govornem razvoju, kar je čisto normalno. Vrstnega reda razvoja glasov pri posameznem otroku ne moremo posplošiti, saj ima na razvoj glasov pri otroku velik vpliv okolje, v katerem živi (Levc, 2014).

V predšolskem obdobju se pojavijo naslednje težave v razvoju govora:

- dislalija (nepravilna izreka posameznih glasov, sičnikov, šumnikov, glas R in L),
- rotacizem (nepravilna izreka glasu R),
- jecljanje (kaže se kot ponavljanje zlogov npr. te-te-teta),
- sigmatizem (nepravilna izreka sičnikov in šumnikov),
- brbotanje (moten je ritem in tempo govora, otrokov govor je hiter, otrokove misli tečejo hitreje kot govor).

Manj pogoste govorne težave so:

- zakasneli govor (otrok na več področjih govorno-jezikovnega razvoja kaže zaostanke v primerjavi z njegovimi vrstniki),
- nosljanje (izdišni zrak pri govoru delno ali popolnoma prehaja skozi nos namesto skozi usta).

Po petem letu otrokove starosti naj bi bili starši, vzgojitelji in drugi, ki prihajajo v stik z otrokom, pozorni na odstopanja v govornem izražanju. Če govor odstopa od povprečnega razvoja, je treba poiskati ustrezno strokovno pomoč (Grobler, 1985).

2.4 Motnje izgovorjave

Najpogostejše govorne motnje so motnje izgovorjave. Najpogosteje se pojavljajo v populaciji otrok, še pogosteje pa pri otrocih s posebnimi potrebami. To so otroci s težavami v razvoju (Grilc, 2014).

Vzroki za nastanek motnje izgovorjave so:

- centralni (okvara centralnega živčnega sistema zaradi poškodbe, vnetja, tumorja),
- periferni (prirojene anomalije, posledice poškodb, kirurških posegov, okvare sluha ...),

- funkcionalni (če je anatomsko zgradba artikulacijskih organov normalna in je tudi delovanje normalno, otrok pa dela odklone pri izreki, npr. oponaša njemu ljubo osebo) (Hočevar Boltežar, 2008).

Motnje izgovora se pojavljajo v treh oblikah:

- opuščanje glasu (riba – otrok izgovarja iba, krava – kava)
- zamenjava glasu: otrok glas ali skupino glasov, ki jih ne more izgovoriti, zamenjuje z drugim glasom (roka – otrok izgovori joka ali loka)
- nepravilno izgovarjanje glasu ali skupine glasov: francoski (grleni) izgovor glasu r, zelo zmehčani izgovor glasov š, ž, č (Grilc, 2014).

2.4.1 Dislalija ali bebljanje

Dislalija ali bebljanje je nepravilna izreka glasov in je ena najpogostejših govornih motenj. Vzrokov za bebljanje je lahko več. Nastane lahko zaradi odstopanja v delovanju govornih organov, kratke podjezične vezi, visokega neba ali drugače oblikovane čeljusti. Pojavi se lahko tudi v dobi izmenjavanja mlečnih zob, zaradi slabih navad iz otroštva (sesanje dude, prsta), kar lahko vodi v deformacijo govornega aparata. Vzrok je lahko tudi slabo poslušanje ali slabše slušno razlikovanje, okvara sluha, slab govorni vzor (uporaba pomanjševalnic, pootročen govor ...). Značilnost dislalije je, da otrok ne zna izgovoriti posameznega glasu. Pogosto nepravilno izrekajo sičnike, šumnike in glasova R in L. Nepravilno izreko sičnikov in šumnikov poimenujemo sigmatizem. Nepravilno izreko glasu R imenujemo rotacizem. Otroci, ki do tretjega leta nepravilno izrekajo sičnike in šumnike ter glas R, nimajo govorne motnje. O govorni motnji lahko govorimo šele takrat, ko bi otrok že moral kronološko dosegati razvoj povprečnih otrok, a ga ne. Dislalijo lahko ob rednem in sistematičnem obisku logopeda in izvajanju logopedskih vaj doma običajno odpravimo (Levc, 2014).

2.4.2 Nosljanje

Nosljanje se pojavlja, ker izdišni zrak pri govoru delno ali popolnoma prehaja skozi nos namesto skozi usta. Tako postane izreka vseh glasov nepravilna ali nosniška. Vzroki nosljanja so lahko organske okvare: deformacije mehkega neba, razne anomalije v žrelni votlini ... (Omerza, 1972).

2.4.3 Jezikovne motnje

Otrok s to vrsto motnje opazneje zaostaja na govorno-jezikovnem področju. Običajno začne govoriti veliko kasneje kot njegovi vrstniki. Govor je slabše razumljiv in ima skromno besedišče ter tvori krajše povedi. Struktura stavka je slaba, ima

nepravilen vrstni red besed, izpušča predloge. Težave ima pri razumevanju navodil in vprašanj (Levc, 2014).

2.4.4 Motnje ritma in tempa govora

Jecljanje

Jecljanje je motnja ritma in tempa govora. Kaže se kot ponavljanje zlogov (te-te teta), glasov, besed (piv-piv piv bi) ali kot podaljševanje glasov, vrivanje različnih glasov. Spremljajo ga lahko tiki, strah pred govorom, umikanje pogleda. Najpogosteje se pojavi v predšolskem obdobju in je pogostejše pri dečkih. Jecljanje je lahko razvojna motnja, ki jo preide do petega leta starosti. Pojavi se v obdobju med drugim in petim letom, ko se govor intenzivno razvija in misel prehiteva otrokov govor. Razvojno jecljanje običajno izzveni. Razvojno jecljanje lahko preide v pravo jecljanje, če se otrok začne zavedati, da je z njegovim govorom nekaj narobe. Zato je pomembno, da ne poudarjamo govorne motnje v prisotnosti otroka (Levc, 2014).

Brbotanje

Pri brbotanju je prav tako moten ritem in tempo govora. Takšen govor je hiter, otrokove misli tečejo hitreje kot govor, tako da druga misel prehiteva in preseka prvo. Zaradi prehitrega govora je govor slabo razumljiv (Omerza, 1972).

Prehitri govor

To je motnja fluentnosti govora. Zanj je značilno osiromašeno besedišče, pospešen tempo govora, nepravilna izgovorjava glasov, kratke, prekinjene preproste povedi. V daljših povedih se pojavljajo slovnične napake. Pri govoru si pomaga z gestami in mašili, kot so ah in hm (Grilc, 2014).

Pretirano počasni govor

Zanj je značilno podaljševanje vseh glasov. Otrok ima upočasnen ritem in tempo govora, pojavi se kot posledica organskih obolenj centralnega živčnega sistema, pri nekaterih otrocih z mentalno zaostalostjo in psihično bolnih otrocih (Grilc, 2014).

Skandirani govor

Skandirani govor srečamo pri otrocih z motoričnimi težavami. Pogosto se pojavi kot sekundarna posledica primarne motorične okvare. Tempo govora je upočasnen, ritem pa okvarjen. Razlog za tak govor je nezmožnost usklajevanja finih gibov organov za artikulacijo (Grilc, 2014).

2.5 Govorni razvoj in kurikulum

V predšolskem obdobju je jezikovna dejavnost najpomembnejša za govorni razvoj otroka. Otroci se učijo jezika ob poslušanju pogovora, poslušanju glasnega branja, pripovedovanja, opisovanja, izmišljanju zgodbic, pesmic, besednih igrar, dramatizacijah, izštevankah, ugankah, rimah, šaljkah ... Odrasli, ki delajo z otroki, morajo upoštevati starost in razvojno stopnjo otrok in jim prilagoditi primerne dejavnosti. Pozorno morajo opazovati otroka in mu prilagoditi komunikacijo. Z otroki se morajo pogovarjati v "neotroškem jeziku" in ga spodbujati pri komunikaciji in jo ceniti. Otroku moramo omogočiti dostop do vseh najpomembnejših virov, ki spodbujajo otrokov govorni razvoj (Kurikulum za vrtce, 1999).

2.5.1 Globalni cilji in cilji, vezani na govorni razvoj

Globalni cilji:

- jezik kot objekt igre,
- spodbujanje jezikovne zmožnosti (artikulacija, besednjak, besedila, komunikacija),
- spodbujanje ustvarjalnosti (Kurikulum za vrtce, 1999).

Cilji:

- otrok prepozna, uživa in se zabava v nesmiselnih zgodbah, rimah, različnih glasovih, besednih igrar, šaljkah ter pri tem doživlja zvočnost in ritem,
- otrok doživlja in spozna verbalno komunikacijo kot vir ugodja, zabave in reševanja težav,
- otrok se izraža s kretnjami in gibi telesa,
- otrok se ustvarjalno izraža v jeziku (Kurikulum za vrtce, 1999).

2.5.2 Vloga odraslih

Otrok v vrtcu preživi velik del dneva, zato mu govorni model predstavljajo odrasle osebe, ki ga obkrožajo. Vzgojitelj se mora zavedati, da je otrokov vzor in nositi odgovornost za razvoj otrokovega govornega razvoja.

Vzgojitelj načrtuje dejavnosti za vse otroke, po potrebi prilagodi delo, še posebej otroku z govorno-jezikovnimi težavami. Odrasli morajo otroka opazovati, prepoznati otrokov nejezikovni stil, poznati razvoj otroka in prilagoditi pričakovanja, pri načrtovanju dejavnosti pa izhajati iz otroka. Pri spodbujanju jezikovnih zmožnosti vzgojitelj uporablja različna sredstva, kot so: pravljkice, pesmi, uganke, izštevankice, gibalne govorne igre, igre za krepitev govornega aparata, lutke, zgodbe ... Otroku omogoča ogled in rokovanje s knjigo, revijo, reklamnim materialom, časopisom in slikanico, ki naj

mu bo vedno na voljo v kotičku. Z otrokom se pogovarja o ljudeh, s katerimi se srečuje v vrtcu in doma. Spodbuja dialog, se pogovarja v "neotroškem" govoru in z neverbalnimi sredstvi vzpostavlja komunikacijo z otrokom (Kurikulum za vrtce, 1999).

2.6 Spremljanje govornega razvoja otrok

2.6.1 Ocenjevanje otrokovega govornega razvoja

Otokov govorni razvoj lahko ocenjujemo z različnimi pristopi. Ocenjevanje nam omogoča vpogled v otrokove govorne sposobnosti. Z ocenjevanjem ne dobimo celovite ocene, ker je govorni razvoj odvisen od motoričnega, čustvenega, socialnega in kognitivnega razvoja otroka. Govorni razvoj lahko spremljamo in ocenjujemo s posrednim in neposrednim zbiranjem podatkov (Marjanovič Umek idr., 2006).

Neposredno zbiranje podatkov:

- zapisovanje govora,
- lestvice govornega razvoja oziroma preizkusi.

Posredno zbiranje podatkov:

- dnevnik vzgojitelja ali staršev,
- delno strukturiran pogovor z vzgojiteljem ali staršem,
- ček liste besed in izjav.

Zapisovanje otrokovega govora in ček liste

Eden izmed načinov, kako spremljati otrokov govorni razvoj, je zapisovanje spontanega govora v naravni ali strukturirani situaciji med odraslim ali vrstnikom. Pri spontanem zapisovanju si moramo najprej določiti način zapisovanja, analiziranja izjav, kako pogosto bomo zapisovali, kdo bo zapisoval, kje in pod katerimi pogoji bomo zapisovali. Ocena staršev je povezana tudi z njihovo izobrazbo in socialnim statusom, starši z nižjo izobrazbo in skrbniki iz nižjega ekonomskega razreda otrokov govor precenijo. Raziskave so pokazale, da je pri zapisovanju otrokovega govora treba pridobiti tudi zapise, ki jih ustvarijo vzgojitelji, saj lahko opazujejo in zapisujejo govor v kontekstu vrstniške skupine (Marjanovič Umek idr., 2006).

S pomočjo ček list ali vprašalnikov starši ocenjujejo otrokov besednjak in rabo gest ter besede in stavke odvisno od starosti otroka. Raba takega vprašalnika je za starše preprosta, ker omogoča hitro in preprosto beleženje otrokovih izjav (Marjanovič Umek idr., 2006).

Tabela 1: Primer ček liste za opazovanje govornega razvoja (Peternelj, 2017).

Ime in priimek otroka			
Datum opazovanja			
	Nikoli	Pogosto	Redno
Otrok oponaša zvoke živali.			
Otrok pokaže poimenovane dele telesa.			
Otrok pokaže poimenovane vsakdanje predmete.			
Otrok pričinja pogovor.			
Otrok izpolni enostavno verbalno sporočilo.			
Otrok poimenuje predmete na sliki.			
Otrok pri govoru uporablja krajše povedi.			
Otrok uporablja zaimke in predloge.			
Otrok zastavlja vprašanja »zakaj«, »kaj«, »kje«.			

Pripovedovanje zgodbe

Po tretjem letu otrokove starosti pri ocenjevanju otrokovega govora lahko uporabimo pripovedovanje zgodbe. Otrokovo pripovedovanje zgodbe se razlikuje glede na otrokovo starost, razvojno raven, trenutno razpoloženje ... Merila ocenjevanja zgodbe temeljijo na dveh merilih: kohezivnost in koherenca zgodbe. Koherentnost zgodbe se nanaša na strukturo pripovedovanje zgodbe in globinsko povezanost med deli sporočila. Kohezivnost zgodbe je površinska zgradba zgodbe (Marjanovič Umek idr., 2006).

Standardizirane lestvice za ocenjevanje otrokovega govornega razvoja

V uporabi je veliko število standardiziranih lestvic za ocenjevanje otrokovega govora. Vsi preizkusi so zasnovani kot razvojni preizkus, kar pomeni, da se naloge nanašajo na otrokove zmožnosti glede na kronološko starost. Na tak način lahko spremljamo razvoj posameznih delov govora v različnih starostnih obdobjih (Marjanovič Umek idr., 2006).

Tabela 2: Primer standardizirane lestvice za ocenjevanje otrokovega govornega razvoja (Marjanovič Umek idr., 2006).

Ime in priimek otroka			
Spol otroka	M	Ž	
Vrtec			
Testator/testatorka			
	Leto	Mesec	Dan
Datum testiranja			
Rojstni datum			
Kronološka starost			
Lestvica obnašanja			
Sodelovanje	(ne sodeluje) 1 2 3 4 5 (ves čas sodeluje)		
Pozornost	(zelo slaba pozornost) 1 2 3 4 5 (zelo dobra pozornost)		
Zaupanje	(zelo nezaupljiv) 1 2 3 4 5 (zelo zaupljiv)		
Zanimanje za naloge	(ga sploh ne zanimajo) 1 2 3 4 5 (zelo ga zanimajo)		
Govorno razumevanje			
2 leti			
Besednjak	5 točk		
Pripomočki: žlica, medvedek, rokavica, žoga, avtomobilček			
Pokaži mi, kje je:			
žlica ☐ medvedek ☐ rokavica ☐ žoga ☐ avtomobilček ☐			
2,5 let			
Razumevanje besed, ki označujejo količino 1			3 točke

Pripomočki: kocke		
- Daj eno kocko v škatlo.		
- Kdo ima več kock, jaz ali ti?		
- Zdaj pa pospravi čisto vse kocke v zaboj.		
3 leta		
Zanikanje 1		3 točke
Pripomočki: slikovna predloga		
Dobro si poglej obe sliki in mi pokaži, na kateri sliki		
- fantek nima žoge (a, b)		
- fantek ima dežnik (a, b)		
- fantek se igra (a, b)		
4 leta		
Razumevanje rezultata dejanja in dejanja samega		3 točke
Pripomočki: slikovni predlogi		
Dobro si poglej obe sliki in mi pokaži, na kateri sliki:		
- je rdeč avtomobil,		
- se skriva zajec,		
- je sonce.		
5 let		
Razumevanje besed, ki označujejo odnose med osebami oz. predmeti		2 točki
Pripomočki: slikovni predlogi		
Dobro si poglej slike. Zdaj pa mi pokaži, na kateri sliki		
- ima fantek dežnik, (a, b, c, d)		
- se deklica igra sama. (a, b, c, d)		
6 let		
Razumevanje besed, ki niso v istem pomenskem polju		3 točke
Pripomočki:		

Dobro me poslušaj. Povedala ti bom skupine besed. Povej mi, katera od besed ne sodi v skupino?		
- Brati, pisati, kuhati, računati.		
- Krava, papiga, koza, kokoš.		
- Sok, čaj, banana, voda.		
Govorno izražanje		2 točki
2 leti		
Otrok rabi nekaj zaimkov		
- Ali je to moja kapa? Ne? Čigava pa je?		
- Čigav je ta avtomobilček?		
2,5 let		
Besednjak 2		6 točk
Pripomočki: slikovna predloga		
Poglej, tu imam slike, povej mi kaj vidiš		
kuža	hiša	drevo
ptič	tovornjak	avtomobil
3 leta		
Pojasnjevanje besed		6 točk
Pripomočki: slikovna predloga		
Povej mi, kaj dela:		Povej mi, za kaj uporabljamo:
pek		kuhalnico
frizer		omaro
voznik		škarje
4 leta		
Pripovedovanje zgodbe		9 točk
Pripomočki: slikovna predloga		
Dobro si poglej spodnje slike in mi povej zgodbico (Povej mi, kaj se je zgodilo.)		

5 let	
Izražanje množine in dvojine	5 točk
Pripomočki: slikovna predloga	
- Tukaj je ena knjiga, tukaj so pa tri knjige.	
- Tukaj je ena hruška, tukaj je pa veliko hrušk.	
- Tukaj je ena palica, tukaj pa sta dve palici.	
- Tukaj je en kuža, tukaj pa sta dva kužka.	
- Tukaj je ena deklica, tukaj pa sta dve deklici.	
6 let	
Priredja, podredja	4 točke
Pripomočki: slikovne predloge	
- Poleti se kopamo in sončimo.	
- Kmeta sta se zelo ustrašila, ker sta videla medveda.	
- Ko bo deček pospravil sobo, se bo lahko šel igrat.	
- Deklica, ki je pozabila telovadne copate, ni telovadila.	

2.7 Dejavnosti/igre za spodbujanje govornega razvoja otrok

Vzgojitelj ima pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja govorno-jezikovnih sposobnosti otrok. Pomembno je, da načrtuje dejavnosti s področja jezikovne vzgoje in jih vključuje v vsa ostala področja. Sem spadajo dejavnosti poslušanja, pogovora, govornih iger in vaj, vaje za gibljivost mehkega neba, vaje za ustnice, vaje dihanja in pihanja, vaje za jezik, čeljust in žvečenje, spodbujanje vidnega in slušnega zaznavanja, uganke, izštevanke, naštevanke, pregovori, reki, dramatizacije, igre pripovedovanja, določanje smeri zvoka (Grilc, 2014).

2.7.1 Dejavnosti poslušanja

Novorojenček se že v prvih mesecih življenja odziva na zvok. Slušna pozornost je sposobnost, da se otrok osredotoči na zvok. S temi dejavnostmi dosežemo boljše poslušanje in razlikovanje glasov. Otrok, ki dobro posluša, ima večji besedni zaklad, lažje razume navodila, lažje in bolje sledi v šoli in se uči.

Dejavnosti:

- poslušanje zvoka doma in v naravi,
- določanje smeri zvoka,
- ločevanje različnih vrst zvokov,
- posnemanje in prepoznavanje razlikovanje zvoka po glasnosti,
- razlikovanje zvoka po višini,
- usmerjanje pozornosti,
- poslušanje tihih sporočil,
- igre, s katerimi razvijamo fonemski sluh (slušno razlikovanje podobnih glasov, iskanje besed z določenim glasom),
- razgibavanje govornega organa (vaje za razgibavanje jezika, vaje, ki so priprava za izgovorjavo sičnikov in šumnikov) (Levc, 2014).

Primeri iger: Pokvarjen telefon ali tihi telefon, hoja po ritmu.

Slika 1: Hoja po ritmu.

2.7.2 Pogovor kot dvosmerna komunikacija

Pogovor je najstarejša in najpogostejša oblika sporazumevanja. Ločimo pripravljen in nepripravljen pogovor. V vrtcu uporabljamo obe obliki govora, na ta način bogatimo besedni zaklad. Z njim spodbujamo otroke in je nenadomestljiv pri našem delu. Pri pogovoru si pomagamo z uporabo slike, igrače, bližnje ali daljne okolice, z vsebino kakega besedila (Lipnik in Matič, 1993).

Slika 2: Pogovor ob slikovni predlogi.

2.7.3 Govorne igre

So igre z glasovi, besedami, izrazi, stavki, igre v tvorbi verzov, pripovedke, pesmi, igre pripovedovanja ... Uporabljamo jih lahko povsod, so zabavne in spodbujajo veselo počutje. Za govorne igre niso potrebne nobene priprave, igramo se jih spontano. Govorne igre so raznovrstna oblika dela pri razvijanju otrokovega govora (Lipnik in Matič, 1993).

Delimo jih na:

- fonološke igre,
- leksikalne igre,
- sintaktične,
- pogovore, reke,
- uganke,
- izštevanke, naštevanke,
- prstne igre,
- nonsensne igre,
- lažnivke, posmehljivke,
- premetanke,
- dramatizacije,
- igre pripovedovanja,
- gibalne igre,
- govorne igre (Lipnik in Matič, 1993).

V nadaljevanju podajamo nekaj konkretnih primerov govornih iger.

Pregovori, reki

Pregovor je kratko sporočilo, ki v prisposobi izraža kako življenjsko izkušnjo. Uporabljamo jih ob besedilu, ki smo ga že spoznali, ko si kaj izmišljamo. Lahko ga kombiniramo z uganko, z njim lahko končamo pesem. Ali pa kot govorne igre s spodbudami. Lahko si jih tudi izmišljamo (Lipnik in Matič, 1993).

Primeri iger:

Pregovor:

Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima.

Priden kot čebela.

Primerjamo po podobnosti:

Trdo je, kot les, kamen

Črno je, kot oglje, noč

Iščemo nasprotno:

Dolgo kratko

Dan noč

Debel suh

Uganke

Uganka je kratko besedilo, ki je duhovito in zabavno. Besedilo duhovito opisuje stvar, ki jo je potrebno ugotoviti. Uporabljamo jih v sklopu kakega besedila, lahko so v prozi ali v verzih. Z njo lahko začnemo usmerjeno zaposlitev in jih lahko uporabljamo pri raznovrstnih igrah z otroki. Sem sodijo dopolnjevanke, igre daj-ugani ... (Lipnik in Matič, 1993).

Primeri ugank:

Šviga švaga čez dva praga. (metla)

Dvoje oken pred očmi

vrhu nosa nam čepi. (očala)

Izštevanke

Izštevanke uporabljamo za določanje in izštevanje, kdo bo igro začel, kdo bo izpadel. Izštevanke so pisane običajno v verzih in so ritmične. Otrok si jih hitro zapomni, ker so pogosto šaljive in nesmiselne (Lipnik in Matič, 1993).

Primer izštevanke:

Enci benci

na kamenci,

tu sedijo

tri mladenci,

eri, beri muzikeri,

vija vaja ven! (Enci benci na kamenci, 2007).

Naštevanke

Naštevanke so podobne izštevankam. Sestavljene so iz logičnih besed, njihova vsebina je po navadi nonsensna. Naštevanke so lahko ljudske ali umetne. Uporabljamo jih lahko ob slikah, igračah, kje kdo živi, kaj kdo dela ... (Lipnik in Matič, 1993).

Primer:

Ta z drevesa hruške stresa,

ta jih v prazne vreče meče,

ta jih sklada in naklada,

ta jih skozi vrata vozi,

ta pa gleda in pojeda (Lipnik in Matič, 1993).

Prstne igre

To so igre, kjer otroku pripovedujemo in zraven kažemo s prsti. To so ene najbolj preprostih in zgodnjih iger, s katerimi se odrasli igrajo z otrokom.

Primer igre:

Križ kraž, kralj Matjaž,

daj mi groš, da kupim nož,

vrta, vrta luknjico,

poč poč poč.

Gibalne govorne igre

Namen gibalnih govornih iger je spodbujati celostni razvoj otroka. Predvsem pa razvoj govora, gibanja in socializacije. Otrok utrjuje ritem govora, gibanja, čutenja glasov, ročne spretnosti, spomin, pozornost. Socialni razvoj spodbujamo z igrami dvojic in skupinsko igro (Lesjak Skrt, 2012).

Primeri gibalnih govornih iger:

Ta dom (izštevanka za glas T, D)

Ta dom,
ti dam,
te dem,
tu dum,
to daj,
tu daj

mi hitro vse nazaj! (Lesjak Skrt, 2008, str. 52)

Otroci so razdeljeni v pare, pri glasu T plosknemo, pri glasu D pa obrnemo dlani drug proti drugemu.

Ču ... čo ča če će (ritmična fonetika, glas Č)

ču ... ču-ču-ču (gibi – kot vlak)

čo ... čof-čof-čof (kot kuža v bazenu)

ča ... čačačača, čačača (ples)

če ... ček, ček, ček, šček, šček, šček (kot veverica)

či ... čiv, čiv, čiv, čiv, čiv, čiv (kot ptiček). (Lesjak Skrt, 2012, str. 32.)

Npr. Igra dvojic. En otrok reče ču in dvigne roko v višini prsi, stisne pest in reče ču-ču.

2.7.4 Glasovne ali fonetične govorne igre

To so igre z glasovi, zlogi in deli besed:

- otrok spontano vokalizira,
- izvaja glas e med smehom,
- izraz začudenja,
- dvozložnico pa-pa navežemo na pozdrav z roko,
- naučimo otroka, da reče ta (Grilc, 2014).

Vaje govornih organov

Igrice za pospeševanje izreke

Igrice in vaje za izpihovanje:

- pihanje skozi slamico,
- pihanje peresa ali vate,
- napihovanje balona,
- ugriz v spodnjo ustnico,
- burja piha,
- iščemo kokoš (pi, pi, pi),
- pihanje v vetrnico,
- izpihovanje milnih mehurčkov (Grilc, 2014).

Slika 3: Pihanje vate.

Igrice in vaje za dobro gibljivost mehkega neba:

- žvižganje,
- piskanje na piščal,
- grgranje,
- mrmranje melodije,
- igranje na orglice,
- vsrkavanje zraka skozi slamico,
- zehanje (Grilc, 2014).

Vaje za jezik:

- lizanje z iztegnjenim jezikom: sladoled,
- oblizovanje po zgornji, spodnji ustnici, po zobeh,
- tleskanje z jezikom,
- oblikovanje žlebička z jezikom,
- z jezikom se poskusimo dotakniti nosu in brade,
- dviganje jezika do neba (Grilc, 2014).

Vaje ustnic:

- oblikovanje okrogline (šoba: š-š-š, vlak),
- nasmeh,
- pošiljamo poljubčke,
- žvižganje,
- brnenje avta (dvoustnični r),
- usta napolnimo z zrakom in ga iztisnemo z rokami ... (Grilc, 2014).

Igrice in vaje za dobro izreko nekaterih glasov:

- posnemanje lokomotive z vokalom u-u-u-u,
- mukanje krave muuuu,
- začudenje o-o-o-o,
- vokal e meketanje kože meeee,
- vokal i vadimo z igrico konjiček,
- pihanje sapice za vokal f (Grilc, 2014).

2.7.5 Vaje vidne in slušne pozornosti

- opazovanje slik in kazanje in imenovanje,
- usmerjanje pozornosti na dele telesa,
- voden in usmerjen ogled slikanic z živalmi ... (Grilc, 2014).

Slika 4: Kazanje slik in imenovanje.

2.8 Informacijsko-komunikacijska tehnologija za razvoj govora in jezika

2.8.1 Računalniško didaktične igre

To so igre s pravili, ki jih otrok igra kot igro, ki je organizirana, ima pravila in izbrane vsebine, ki so usmerjene v spodbujanje otrokovega govorno-jezikovnega razvoja. Te igre so otrokom privlačne in v otroku vzbujajo izziv. Številne računalniške didaktične igre otroku omogočajo slušno, vidno prepoznavanje črk, glasov, prepoznavanje sličic s prvim ali zadnjim glasom in še mnoge druge predbralne dejavnosti in dejavnosti opismenjevanja (Grginič, 2003).

Z računalniškimi didaktičnimi igrami lahko izboljšamo slušno pozornost, prepoznavanje in razlikovanje glasov, zato so te igre lahko primeren pripomoček za govorni razvoj. Otrok je bolj motiviran za delo in na igriv način razvije pozitiven odnos do učenja. Otrok hkrati uri grafomotoriko, izboljša koordinacijo oko-roka, motoriko oči in izboljša pomnjenje (Zelinka, N. A., 2007).

Primer: Cicido, UČIMse.com, igre za bogatenje besedišča in urjenje predbralnih spretnosti, Frepy (http://www.frepy.eu/part_si.html).

2.8.2 Aplikacije

Skozi igro lahko izvajamo različne korekcijske vaje. Za otrokov govorni razvoj so na voljo tudi aplikacije, ki so namenjene otroku od drugega leta starosti dalje. Aplikacije omogočajo otroku, da se uči npr. nadrejenih in podrejenih pojmov, ki vključujejo težje izgovorljive glasove, slušno zaznavanje, kjer otroci zaznavajo in razločujejo glasove ali

pa spodbujajo pravilno izgovorjavo besed, ki vključujejo šumnike in sičnike in pripovedujejo zgodbo.

Primeri:

Liba Biba, MojKomunikator, Urjenje govora brezplačne igre, Ježkove dogodivščine za otroke, First Blubs.

Otrok je z uporabo IKT-tehnologije bolj motiviran in rad sodeluje. Z lahkoto ponavlja in uri svojo izgovorjavo, slušno zaznavanje in se sooča z govornimi težavami. Otrok na tak način lažje utrjuje svoje znanje, ki mu je v veselje in v zabavo (Batagelj, 2014).

3 EMPIRIČNI DEL

V diplomski nalogi nas bo zanimalo, kako se vzgojitelji spoprijemajo z govorno-jezikovnimi težavami. Katere so govorno-jezikovne težave, ki jih vzgojitelji zaznavajo, katere igre uporabljajo pri spodbujanju govornega razvoja, ali uporabljajo računalniške didaktične igre in če otrokov napredek spremljajo in preverjajo.

3.1 Problem, namen in cilji

3.1.1 Problem

Pri svojem delu pogosto opazimo nerazumljiv govor otrok, otroci pogosto izpuščajo glas ali ga zamenjujejo, otroci premalo govorijo, pri govoru uporabljajo pomanjševalnice, ne razumejo podanih navodil, vzgojitelji morajo velikokrat ponavljati navodila, da jih otroci razumejo, otroci o sebi govorijo v tretji osebi in uporabljajo pootročen govor.

3.1.3 Namen

Namen diplomske raziskave je ugotoviti, ali vzgojitelji igro za spodbujanje govornega razvoja uporabljajo spontano ali napredek otrokovega govora spremljajo načrtovano. Zanimalo nas bo tudi, če uporabljajo računalniške didaktične igre, ki so namenjene spodbujanju govornega razvoja.

3.1.3 Cilji:

- Ugotoviti, ali vzgojitelji opažajo vse več govornih težav,
- ugotoviti, ali vzgojitelji uporabljajo igre za govorni razvoj spontano,
- ugotoviti, ali vzgojitelji preverjajo otrokov govorni razvoj in na kakšen način,
- ugotoviti, ali vzgojitelji uporabljajo sodobno tehnologijo (IKT) za spodbujanje govornega razvoja otrok,
- ugotoviti, katere igre uporabljajo vzgojitelji za otrokov govorni razvoj.

3.2 Raziskovalne hipoteze

V diplomski nalogi smo si zastavili pet raziskovalnih hipotez, in sicer:

H1: Vzgojitelji danes opažajo vse več govornih težav.

H2: Vzgojitelji uporabljajo igro za spodbujanje otrokovega govornega razvoja spontano.

H3: Vzgojitelji rezultatov govornega napredka ne spremljajo s ček listami, lestvicami, dnevniškimi zapisi.

H4: Vzgojitelji najpogosteje za razvoj otrokovega govora uporabljajo izštevance in vaje za razgibavanje govornega aparata.

H5: Vzgojitelji ne uporabljajo sodobne (IKT) tehnologije (računalniške didaktične igre) za spodbujanje govornega razvoja otrok.

3.3 Raziskovalna metodologija

3.3.1 Raziskovalna metoda

V okviru diplomske naloge smo opravili empirično raziskavo. Uporabili smo raziskovalno-deskriptivno in kavzalno-eksperimentalno metodo. Podatke smo zbirali s pomočjo anonimne ankete, v kateri so vprašanja zaprtega in odprtega tipa.

3.3.2 Vključeni v raziskavo

V raziskavi so sodelovali vzgojitelji in pomočniki vzgojitelja, ki so zaposleni v vrtcu, in učiteljica. S pomočjo sodelavk sem posredovala 100 anket, ki sem jih poslala na elektronske naslove. Zbiranje podatkov je potekalo od 17. 3. 2018 do 31. 3. 2018.

Za sodelovanje v anketi se je odločilo 56 oseb, od tega jo je končalo 50 oseb. Od tega 49 (98 %) žensk in 1 (2 %) moški, večina anketirancev (38 %) ima 5–10 let delovnih izkušenj in delajo v drugem starostnem obdobju (50 %).

Tabela 3: Anketiranci glede na starostno obdobje, v katerem so zaposleni.

	Prvo starostno obdobje	Drugo starostno obdobje	Kombinirani oddelek	Drugo
Število (n=50)	17 (34 %)	25 (50 %)	7 (14 %)	1 (2 %)

Tabela 4: Anketiranci glede na delovno dobo.

	Do 5 let	6 do 10 let	11 do 20 let	Več kot 21 let
Število (n=50)	10 (20 %)	19 (38 %)	11 (22 %)	10 (20 %)

3.3.3 Postopek zbiranja podatkov

Anketni vprašalnik smo sestavili s pomočjo strokovne literature, ki smo jo pridobili v knjižnici in na svetovnem spletu. Vprašalnik smo nato posredovali na elektronske naslove vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev. Anketo smo posredovali vzgojiteljem v JV delu Slovenije. Anketa je bila anonimna in ne vodena.

Zanimalo nas je predvsem, ali igra spodbuja govorni razvoj. Anketa je bila sestavljena iz 26 vprašanj, ki so bila odprtega in zaprtega tipa, demografskih vprašanj in štirih vprašanj, na katera so anketiranci odgovorili s pomočjo ocenjevalnih lestvic. Pri vprašanjih zaprtega tipa so imeli anketiranci že vnaprej določene odgovore, pri vprašanjih odprtega tipa pa so sami napisali odgovor. Pridobljene podatke smo primerjali s strokovno literaturo.

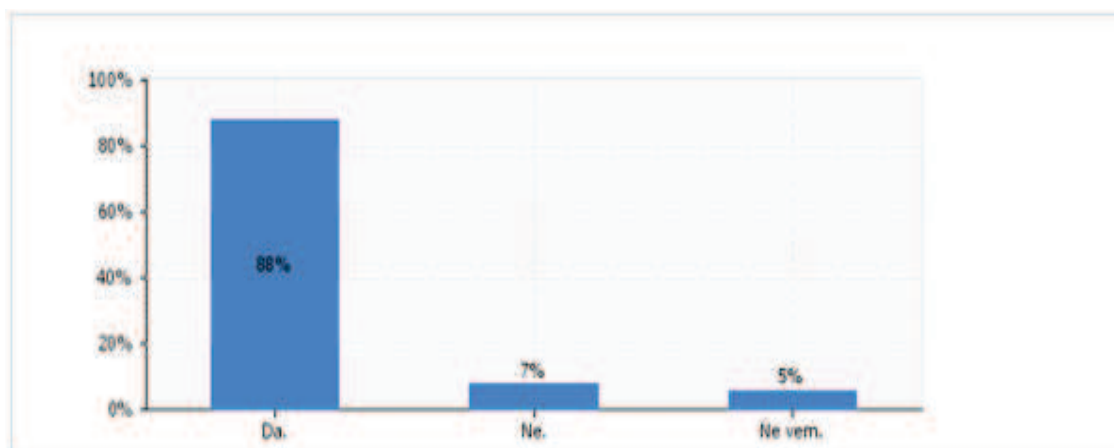
3.3.4 Postopek obdelave podatkov

Ko smo zaključili z zbiranjem anket, smo podatke obdelali s spletnim programom 1ka. Podatki so urejeni v tabelah in grafih s prikazom frekvenc in njihovih vrednosti v odstotkih.

3.4 Rezultati in razprava

Govorno-jezikovne težave vplivajo na otrokovo sporazumevanje, učenje, interakcijo z okoljem in vzgojno-izobraževalne potrebe. Otroci imajo težave z razumevanjem, usvajanjem in govornim izražanjem. Pogoste motnje so motnje ritma in tempa, glasovne motnje, jezikovne motnje in dislalija. Zato nas je v nadaljevanju zanimalo, ali vzgojitelji danes opažajo vse več govornih težav.

(n = 56)

Graf 1: Število (f) in odstotek sodelujočih (f %) anketirancev, ki prikazuje zaznavanje govornih težav vzgojiteljev.

Iz grafa lahko razberemo, da večina (49, kar je 88 %) anketirancev zaznava več govorno-jezikovnih težav. Manjšina anketirancev (4, kar je 7 %) ne zaznava povečanja govornih težav, nekaj anketirancev pa se ni opredelilo (3, kar je 5 %).

Za dober govorno-jezikovni razvoj otrok je pomembnih več dejavnikov. Otroci morajo imeti zdrav živčni sistem, zdrave govorne organe, dober zgled v okolju, motivacijo, prirojene dispozicije za govor ter ugodne socialne-ekonomske razmere v družini, v kateri odraščajo. V nadaljevanju anketnega vprašalnika nas je zanimalo, čemu vzgojitelji pripisujejo govorno-jezikovne težave.

Tabela 5: Vzroki za govorno-jezikovne težave.

Čemu pripisujete pojav govornih težav?				
	1 Najpomembnejši dejavnik	2 Pomemben dejavnik	3 Nepomemben dejavnik	Skupaj
Prirojeni dejavniki.	15 (27 %)	31 (56 %)	9 (16 %)	55 (100 %)
Nepravilno dihanje.	9 (17 %)	31 (60 %)	12 (23 %)	52 (100 %)
Socialno-ekonomski položaj družine.	9 (17 %)	22 (42 %)	21 (40 %)	52 (100 %)
Nizka izobrazba staršev.	7 (13 %)	22 (42 %)	24 (45 %)	53 (100 %)
Uporaba dude.	15 (28 %)	33 (61 %)	6 (11 %)	54 (100 %)
Govorni model, ki ga obkroža.	31 (60 %)	19 (37 %)	2 (4 %)	52 (100 %)

Na vprašanje, čemu pripisujejo pojav govornih težav, so imeli vzgojitelji na voljo šest odgovorov, ki so jih ocenili od najpomembnejšega, pomembnega in nepomembnega dejavnika.

Strokovni delavci menijo, da je najpomembnejši govorni model, ki obkroža otroka (60 %). Sledijo pomembni dejavniki, kot je uporaba dude (33 %), nepomembna pa se zdi strokovnim delavcem nizka izobrazba staršev (45 %). Iz strokovne literature o govornem razvoju otrok smo izvedeli, da odločilno vplivajo na otrokov razvoj genetski dejavniki, govorni model, socialno-ekonomski položaj in izobrazba staršev.

O govornih težavah lahko govorimo, kadar je govor otrok moten in ko odstopa od povprečja kronološko enako starih otrok. Zato nas je zanimalo, katere govorne težave strokovni delavci opažajo pri svojem delu.

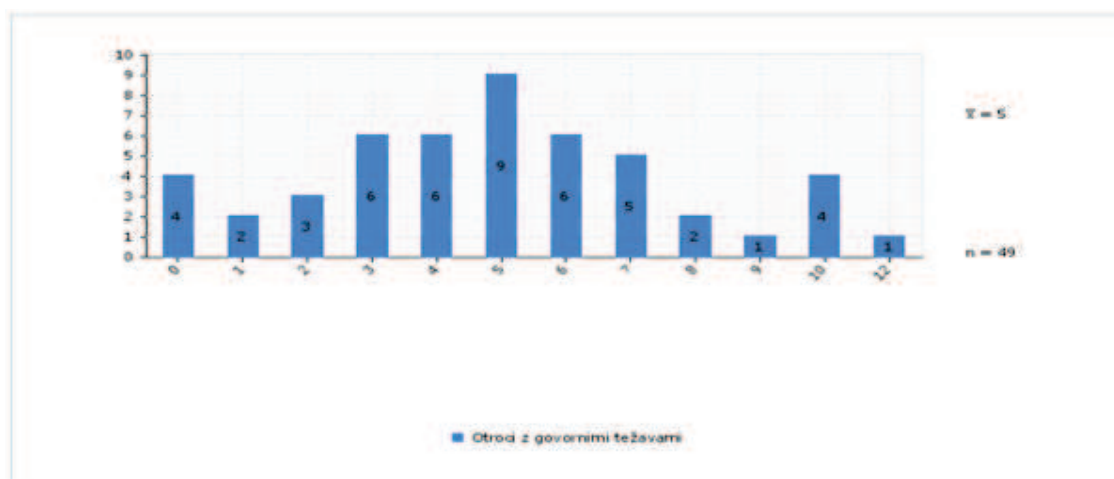
Tabela 6: Govorne težave, ki jih vzgojitelji opazijo pri svojem delu.

Katere so najpogostejše govorne težave, ki jih opazite pri svojem delu? Ocenite od 1 (najpogostejša) do 5 (najmanj pogosta).						
	1	2	3	4	5	Skupaj
Motnje izgovorjave ali artikulacije.	29 (56 %)	8 (15 %)	13 (25 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	52 (100 %)
Jezikovne motnje.	6 (12 %)	18 (35 %)	17 (33 %)	10 (20 %)	0 (0 %)	51 (100 %)
Motnje ritma in tempa govora.	3 (6 %)	6 (12 %)	23 (46 %)	12 (24 %)	6 (12 %)	50 (100 %)
Motnje glasu.	2 (4 %)	3 (6 %)	16 (33 %)	19 (39 %)	9 (18 %)	49 (100 %)
Nemotiviranost za govor/komunikacijo.	5 (10 %)	8 (16 %)	9 (18 %)	12 (24 %)	16 (32 %)	50 (100 %)

Najpogostejše govorne težave, ki jih vzgojitelji opažajo pri svojem delu, so motnje izgovorjave ali artikulacije (29, kar je 56 %), sledijo jezikovne motnje (18, kar je 35 %), motnje tempa in ritma govora (23, kar je 46 %), najredkeje pa anketiranci opažajo nemotiviranost za govor (16, kar je 32 %).

V vrtcu so homogeni, heterogeni in kombinirani oddelki, v katere je vključeno različno število otrok. Otroci so lahko razporejeni v oddelke, kjer so otroci, ki so vključeni, približno enako stari, lahko so vključeni otroci enega starostnega obdobja (npr. stari 1. do 3. leta) ali pa otroci iz prvega in drugega starostnega obdobja. V vrtec so lahko vključeni otroci, ki zaostajajo v razvoju ali imajo posebne potrebe. V nadaljevanju anketnega vprašalnika nas je zanimalo, koliko otrok z govornimi težavami imajo vzgojitelji v oddelku.

(n= 49)

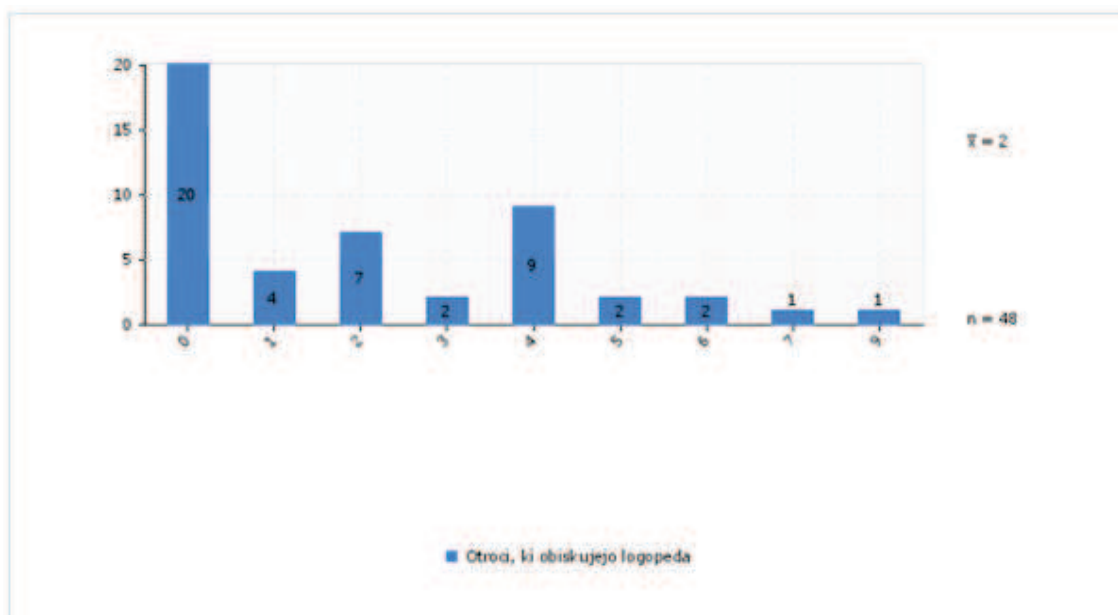

Graf 2: Število otrok z govornimi težavami v oddelku.

Iz diagrama smo razbrali, da ima en vzgojitelj v svojem oddelku kar 12 otrok z govornimi težavami. Štirje vzgojitelji navajajo, da imajo v oddelku 10 otrok z govornimi težavami, eden 9 otrok z govornimi težavami, dva vzgojitelja imata 8 otrok, pet vzgojiteljev pa navaja, da opažajo govorne težave pri 7 otrocih. Šest vzgojiteljev vidi znake govornih težav pri 6 otrocih in kar devet vzgojiteljev opaža govorne težave pri petih otrocih. Povprečno vzgojitelji zaznavajo v oddelku 5 otrok, ki imajo govorne težave.

Govorno-jezikovne motnje opredelijo logopedi, pravočasna logopedska obravnava otrokom omogoča učinkovitejši govorno-jezikovni razvoj. Najbolj občutljivo obdobje govornega razvoja je ravno v predšolskem obdobju. Veliko vlogo pri prepoznavanju govornih motenj imajo ravno vzgojitelji, ki pripomorejo k pravočasnemu odpravljanju govornih težav. Ker govorno-jezikovne motnje vplivajo na uspešnost v vzgojno-izobraževalnem procesu in na socialno vključenost, nas je zanimalo, koliko otrok v oddelku anketirancev obiskuje logopeda.

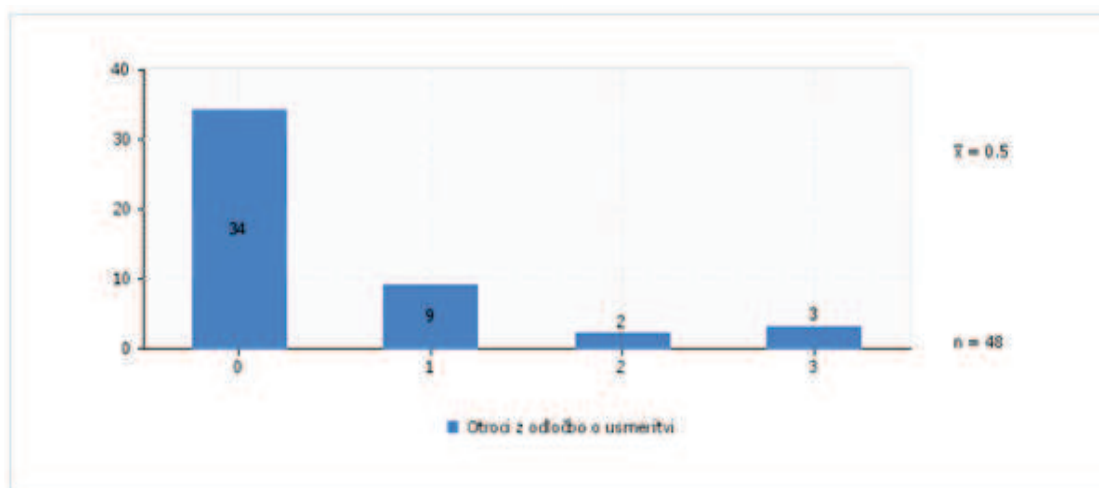
(n = 48)

Graf 3: Število otrok v oddelku, ki obiskujejo logopeda.

Po zbranih podatkih smo izvedeli, da povprečno v oddelku obiskujeta logopeda dva otroka. En vzgojitelj ima v oddelku kar 9 otrok, ki obiskujejo logopeda, eden ima 7 otrok, ki obiskujejo logopeda, dva pravita, da imata 6 otrok, ki obiskujejo logopeda. Dva vzgojitelja navajata, da imata 5 otrok v skupini, ki obiskujejo logopeda, in kar devet anketiranih vzgojiteljev, ki imajo v oddelku 4 otroke z logopedsko obravnavo. Dvajset anketiranih vzgojiteljev nima v oddelku nobenega otroka, ki bi obiskoval logopeda. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami izda odločbo o usmeritvi otroka s posebnimi potrebami. Odločba je izdana, da bi otroka z govorno-jezikovnimi motnjami čim bolj uspešno vključili v vzgojno-izobraževalni proces in mu pripravili individualiziran program. Vzgojitelji so v sam proces vključeni že od začetka, saj na podlagi poročila, ki ga napišejo, Komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami pripravi strokovno mnenje in izda odločbo. Po izdani odločbi pa so vzgojitelji vključeni tudi v pripravo individualiziranega programa, ki ga tudi uresničujejo. Zato nas je v nadaljevanju anketnega vprašalnika zanimalo, koliko otrok v oddelku ima odločbo o usmeritvi otroka.

(n = 48)

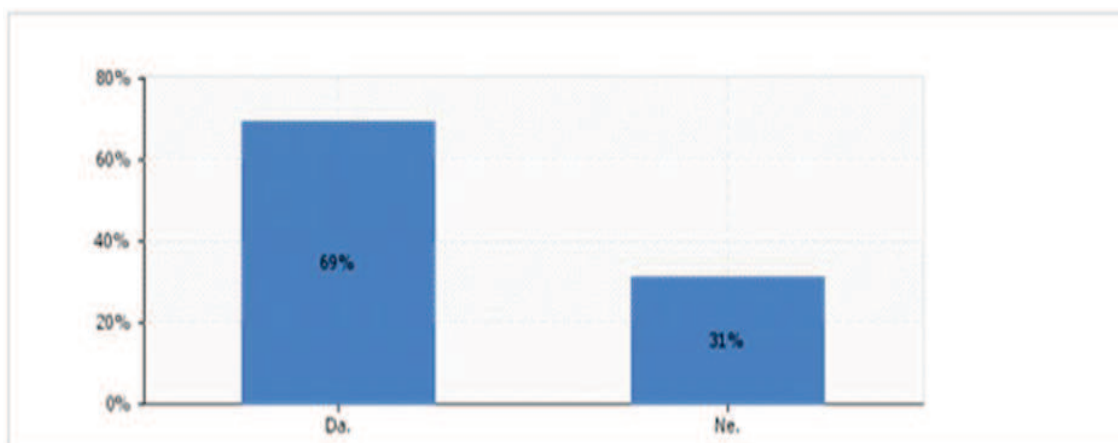
Graf 4: Otroci z odločbo o usmeritvi v oddelku.

Iz stolpčnega diagrama je razvidno, da 34 vzgojiteljev v oddelku nima otroka, ki bi imel izdano odločbo o usmeritvi. 9 vzgojiteljev ima v oddelku enega otroka, ki ima s strani Zavoda za šolstvo izdano odločbo o usmeritvi otrok s posebnimi potrebami, 2 vzgojitelja imata dva otroka z odločbo o usmeritvi in 3 vzgojitelji, ki imajo v svoj oddelek vključene tri otroke z odločbo o usmeritvi. V povprečju je v oddelek vključenih 0,5 otrok, ki imajo odločbo o usmeritvi.

Iz podatkov Analize vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami je razbrati, da je bilo leta 2005 izdanih 161 odločb, v naslednjih letih pa je število odločb naraslo, v letu 2009 na 416 odločb. Med leti 2013–2015 je bilo zaznati rahel upad v izdaji odločb na povprečno 370 odločb na leto. Glede na podatke, ki smo jih pridobili iz strokovne literature in iz ankete o zaznavanju vzgojiteljev o povečanju govornih težav, lahko hipotezo številka 1 potrdimo.

Sistematično spremljanje govornega razvoja nam omogoča vpogled v otrokove govorne sposobnosti. Spoznamo močna in šibka področja ter napredek otrok. Ko vzgojitelji pridobijo podatke, pripravijo program dela za otroke z govornimi težavami. Zato nas je zanimalo, ali vzgojitelji uporabljajo igro za spodbujanje otrokovega govornega razvoja spontano.

(n = 52)

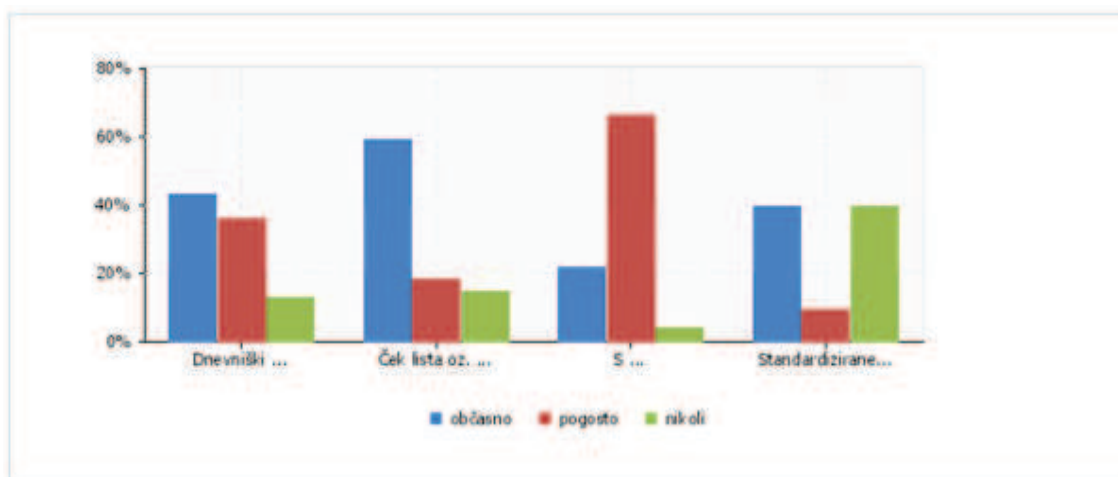
Graf 5: Prikaz sistematičnega spremljanja govornega razvoja otrok.

Iz podatkov, ki smo jih dobili z analizo anket, razberemo, da vzgojitelji spremljajo otrokov govorni razvoj sistematično (34, kar je 69 %), medtem ko manjšina pravi, da govornega razvoja otrok ne spremlja (16, kar je 31 %).

Pridobljeni podatki iz grafa 2 nam povedo, da vzgojitelji uporabljajo igro načrtovano, v načrtovanih in spontanah dejavnostih. Vzgojitelji so dolžni spremljati otrokov razvoj in napredek. Vzgojiteljem že kurikulum za vrtec narekuje spremljanje otrokovega razvoja z globalnimi cilji in cilji, ki so zapisani v njem, zato hipotezo 2 potrdimo.

Spremljanje otrokovega razvoja je temeljna osnova vzgojiteljevega dela. Za govorni razvoj imajo vzgojitelji na voljo različne pristope. Uporabijo lahko različne zapise (dnevniški zapis), spremljajo govor s pripovedovanjem zgodbe, ček lestvicami, opazovalnimi listi in drugim. V nadaljevanju anketnega vprašalnika nas je zanimalo, na kakšen način vzgojitelji spremljajo govorni razvoj.

(n = 51)

Graf 6: Spremljanje govornega razvoja otrok.

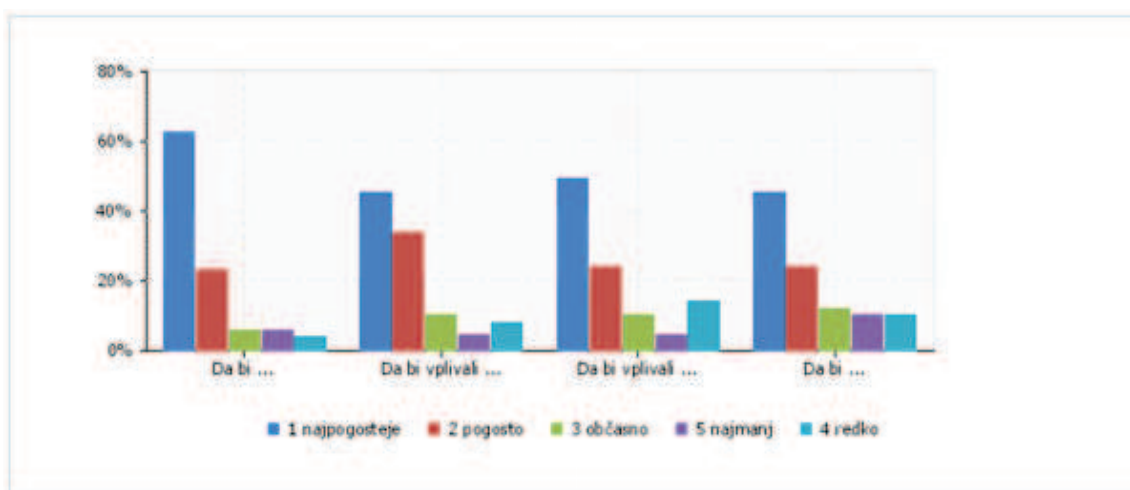
Na vprašanje, na kakšen način spremljajo vzgojitelji govorni razvoj, so imeli anketiranci na voljo štiri odgovore (dnevniški zapis, ček lista, standardizirane lestvice in pripovedovanje zgodbe), ki so jih ocenili: občasno, pogosto ali nikoli. Anketiranci so podali naslednje podatke.

Za spremljanje govornega razvoja vzgojitelji pogosto uporabijo pripovedovanje zgodbe (37, kar je 73 %), občasno ček liste (33, kar je 65 %) in nikoli standardiziranih lestvic za opazovanje otrokovega govornega razvoja (22, kar je 45 %).

Hipotezo 3 lahko ovržemo, saj vzgojitelji uporabljajo vse načine spremljanja otrokovega govornega razvoja. Najpogosteje pa govorni razvoj spremljajo s pripovedovanjem zgodbe in ček listami. Vzgojitelji se zavedajo, da so otroci središče in izhodišče za vzgojno delo. Potrebno je upoštevati posameznika, njegovo razvojno stopnjo, individualne lastnosti in spretnosti, kar pa lahko pridobimo le s spremljanjem in opazovanjem otrok.

Vzgojitelji preverjajo otrokov govor, da bi izboljšali artikulacijo, širili otrokov besedni zaklad, komunikacijo otrok in da bi vplivali na otrokovo razločevanje glasu. Zato nas je v nadaljevanju anketnega vprašalnika zanimalo, zakaj vzgojitelji uporabljajo govorne igre.

(n = 53)

Graf 7: Prikaz, zakaj vzgojitelji uporabljajo govorne igre.

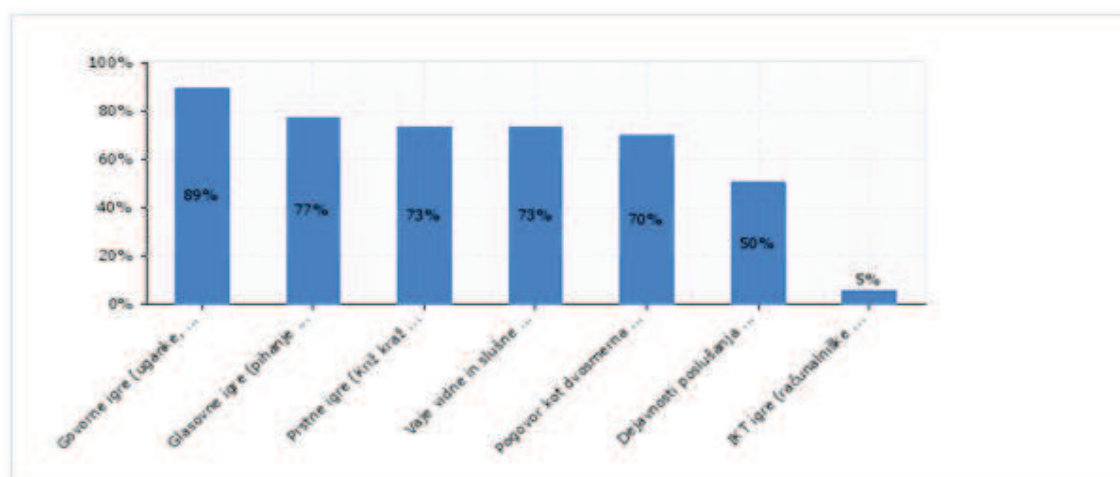
Vzgojitelji najpogosteje uporabljajo igro za izboljšanje artikulacije (33, kar je 62 %), pogosto (17, kar je 33 %), da bi vplivali na otrokovo razločevanje glasov, občasno (6, kar je 12 %), da bi razvijali komunikacijo, redko (7, kar je 14 %), da bi vplivali na otrokov besedni zaklad. Iz tabele 5 razberemo, da so najbolj pogoste težave, ki jih vzgojitelji zaznavajo pri svojem delu, težave z artikulacijo oziroma izgovorjavo.

Igra je otrokova optimalna izkušnja učenja. Igra otrokom omogoča, da se povežejo sami s seboj, s svojim notranjim svetom doživetij, z igro razvijajo domišljijo in mišljenje. Pri svojem delu imajo vzgojitelji na voljo različne igre za spodbujanje govornega razvoja. Zanimalo nas je, katere igre vzgojitelji največkrat uporabljajo pri svojem delu.

Tabela 7: Igre, ki jih vzgojitelji uporabljajo pri spodbujanju govornega razvoja.

Katero izmed naštetih iger uporabljate za spodbujanje govornega razvoja otrok?		
Govorne igre (uganke, izštevanke, prstne igre, gibalne govorne igre: Bela, bela lilija).	50	89 %
Prstne igre (Križ kraž kralj Matjaž, Miška in krt, Metoda neroda).	41	73 %
Glasovne igre (pihanje peresa, zehanje, žvižganje, oblizovanje, tleskanje, pošiljanje poljubčka, mukanje, meketanje).	43	77 %
IKT-igre (računalniške didaktične igre, npr. Frepy, aplikacije npr. MojKomunikator).	3	5 %
Dejavnosti poslušanja (hoja po ritmu, določanje smeri zvoka, nižji ali višji glas).	28	50 %
Vaje vidne in slušne pozornosti (opazovanje slik, kazanje in imenovanje, voden in usmerjen ogled slikanic).	41	73 %
Pogovor kot dvosmerna komunikacija (pripravljen ali nepripravljen govor, pomagamo si s pomočjo igrač, s slikanico ali premetom).	39	70 %

(n = 56)

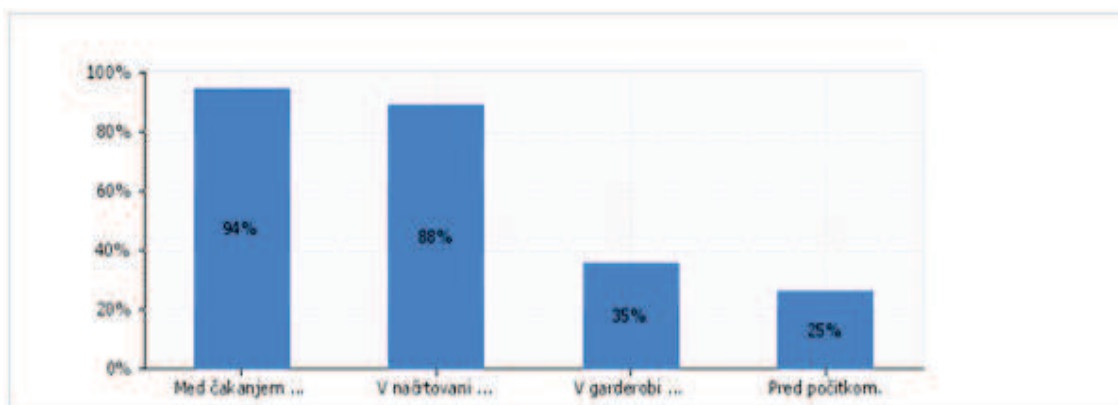
Graf 8: Igre, s katerimi vzgojitelji spodbujajo govorni razvoj.

Vzgojitelji pri svojem delu za govorni razvoj otrok uporabljajo različne igre, kot so dejavnosti poslušanja, pripovedovanje zgodbe, govorne igre, glasovne ali fonetične

govorne igre in druge. Iz grafa 5 razberemo, da vzgojitelji največkrat uporabljajo govorne igre: uganke, izštevanke, prstne igre, gibalne govorne igre (50, kar je 89 %). Glasovne igre: pihanje peresa, zehanje, žvižganje, oblizovanje, tleskanje (43, kar je 77 %). Prstne igre: Križ kraž kralj Matjaž, Miška in krt, Metoda neroda (41, kar je 73 %), vaje vidne in slušne pozornosti: opazovanje slik, kazanje in imenovanje, voden in usmerjen ogled slikanic (41, kar je 73 %). Torej vzgojitelji za govorni razvoj v največji meri uporabljajo govorne in glasovne igre. Enakomerno uporabljajo prstne igre, vaje vidne in slušne pozornosti, pogovor kot dvosmerno komunikacijo in dejavnosti poslušanja, zelo redko pa IKT-igre. Vzgojitelji poleg omenjenih iger uporabljajo tudi šaljivke, pomanjševalnice, protipomenke, rime, igranje vlog, uganke, bibarije in lutko.

Izštevanke uvrščamo med govorne igre. To so igre z glasovi, besedami, izrazi, stavki, igre v tvorbi verzov in druge. So zabavne, spodbujajo veselo počutje, otroci v njih uživajo in hkrati spodbujajo govorni razvoj. Hipotezo 4 potrdimo, saj vzgojitelji največkrat za govorni razvoj uporabljajo govorne igre, med katere uvrščamo tudi izštevanke. Govorni razvoj spodbujajo tudi z vajami za razgibavanje govornega aparata. Te igre ne potrebujejo načrtovanja in posebnega prostora, zato nas je v nadaljevanju zanimalo, kdaj in med katerimi dejavnostmi vzgojitelji uporabljajo govorne igre.

n= 51

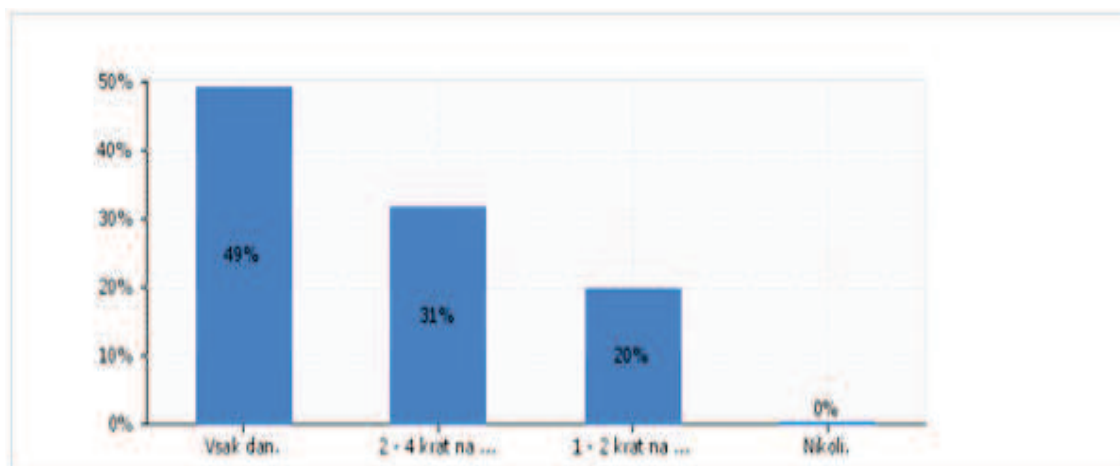

Graf 9: Dejavnosti, med katerimi vzgojitelji uporabljajo govorne igre.

Vzgojitelji največkrat uporabljajo govorno-jezikovne igre med čakanjem na zajtrk ali kosilo (48, kar je 94 %), sledijo igre v načrtovanih dejavnostih (45, kar je 88 %), nato v času urejanja v garderobi (18 kar je 35 %), najmanj pa uporabljajo govorne igre pred počitkom (13, kar je 25 %).

Da bi izboljšali otrokove govorno-jezikovne sposobnosti, moramo igro in vaje za govorno-jezikovni razvoj ponavljati in utrjevati. V nadaljevanju nas je zanimalo, kolikokrat na teden vzgojitelji uporabljajo igro za govorni razvoj.

(n = 51)

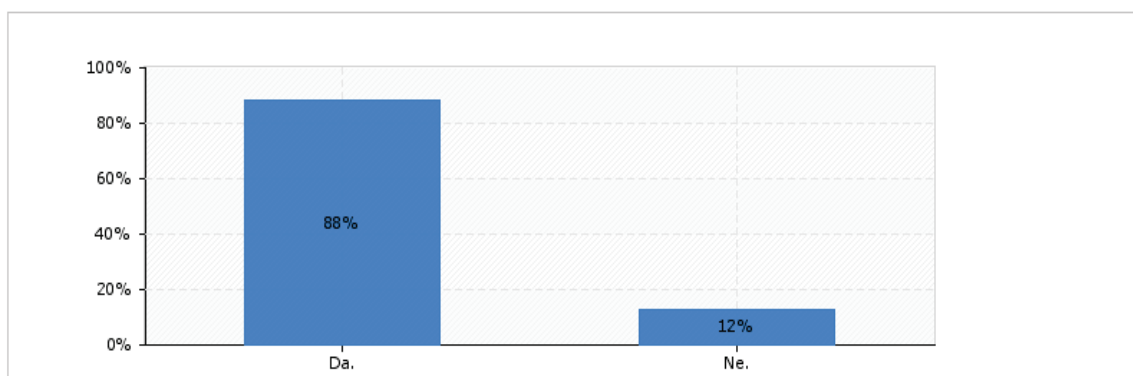

Graf 10: Uporaba govornih iger v tednu.

Na vprašanje, kolikokrat na teden izvajate igre za spodbujanje govornega razvoja, so anketiranci odgovorili, da jih največ uporablja igro za spodbujanje govornega razvoja vsak dan (25, kar je 49 %), sledijo govorno-jezikovne igre, ki jih vzgojitelji izvajajo 2–4-krat na teden (16, kar je 31 %). Iz podatkov lahko razberemo, da vzgojitelji uporabljajo igro za govorni razvoj otrok najmanj 1–2-krat na teden (10, kar je 20 %). Iz grafa 9 sklepamo, da se vzgojitelji zavedajo, da le z redno uporabo igre lahko izboljšajo govorni razvoj otrok, ki bo privedel do boljše artikulacije.

Za govorno-jezikovni razvoj imamo na voljo tudi sodobno tehnologijo. Danes so nam na voljo različni pripomočki od računalnika in tablice do telefona, s katerimi lahko na zabaven način spodbudimo otroka, da bi izboljšal svojo izgovorjavo. Zato nas je zanimalo, ali vzgojitelji mislijo, da lahko spodbujajo govorni razvoj s pomočjo IKT-iger, kot so računalniške igre in aplikacije.

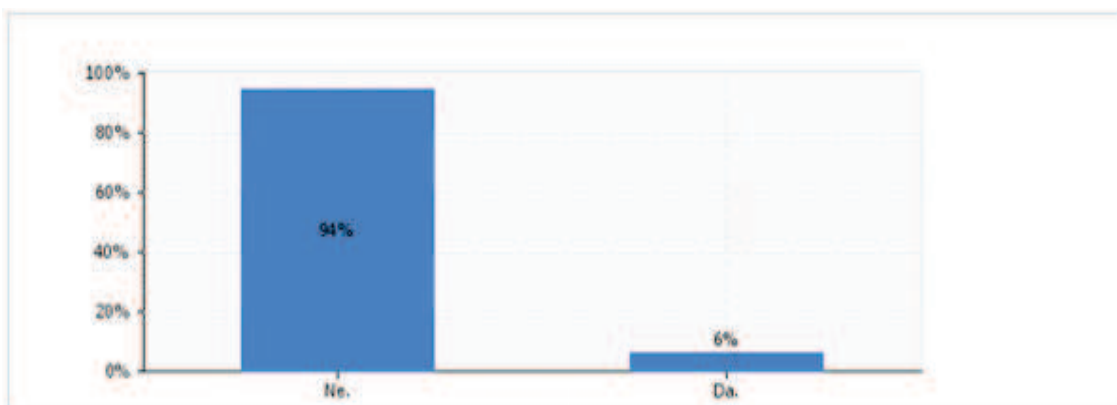
(n= 49)

Graf 11: Prikaz ali lahko govorni razvoj spodbujamo s pomočjo IKT-iger.

88 %, kar je 43 anketiranih, je odgovorilo pritrdilno, 12 %, to je 6 anketiranih, pa negativno. Zato nas je v nadaljevanju zanimalo, ali vzgojitelji pri svojem delu uporabljajo IKT-igre.

(n= 50)

Graf 12: Vzgojitelji, ki pri svojem delu uporabljajo IKT-igre.

Tabela 8: IKT-igre, ki jih uporabljajo anketiranci.

Če da, katere IKT-igre so to (npr. Frepy, MojKomunikator)?
YouTube kanal
ne uporabljam
bomo preizkusili
MojKomunikator
MojKomunikator

Podatki kažejo, da kar 94 %, kar je 47 vzgojiteljev, pri svojem delu ne uporablja IKT-iger, uporablja jih le 6 %, kar pomeni 3 anketirane. Torej iz grafa razberemo, da večina anketirancev pri svojem delu ne uporablja IKT-iger za spodbujanje govornega razvoja otrok in hipotezo 5 potrdimo. Anketiranci, ki pri svojem delu uporabljajo IKT-igre, izbirajo igre MojKomunikator in YouTube kanal. IKT-igre so otrokom privlačne in v otroku vzbujajo izziv, otrok je bolj motiviran za delo in na igriv način razvije pozitiven odnos do učenja. Na tak način lahko izvajamo različne korekcijske vaje, ki otroka spodbudijo k ponavljanju. Po analiziranih podatkih hipotezo 5 potrdimo.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Potek govornega razvoja otrok je odvisen od različnih dejavnikov. Otrok mora imeti zdrav živčni sistem, dobro razvite psihične funkcije (zaznavanje, mišljenje, pozornost, pomnjenje), razvita čutila in zdrave govorne organe, primeren govorni model, ki ga obkroža, ustrezno socialno okolje in motivacijo.

S spletno anketo, ki smo jo izvedli, smo pridobili mnenje vzgojiteljic in vzgojiteljev o uporabi igre, ki spodbuja govorni razvoj otrok. Na začetku smo postavili hipotezo, da vzgojitelji zaznavajo vse več govornih težav. Hipotezo 1 smo potrdili in s pomočjo ankete ugotovili, da 88 % vzgojiteljev zaznava težave na področju izgovorjave ali artikulacije. Hipotezo 2 o uporabi igre za spodbujanje govora na spontan način smo ovrgli, saj 49 % vzgojiteljev govor spremlja sistematično z igro vsak dan, medtem ko 32 % vzgojiteljev najmanj 2 do 4-krat na teden. Igro v večini opravijo v času dnevne rutine, ki jo izkoristijo za spodbujanje govornega razvoja. Vzgojitelji največkrat uporabljajo govorne igre in vaje za razgibavanje govornega aparata. Domnevali smo, da vzgojitelji rezultatov govornega napredka ne spremljajo s ček listami, lestvicami ali dnevniškimi zapisi. Po analizi spletne ankete smo ugotovili in hipotezo 3 ovrgli, saj smo ugotovili, da vzgojitelji spremljajo otrokov govorni razvoj s pripovedovanjem zgodbe, ček listami, lestvice za ocenjevanje otrokovega govora pa redkeje uporabljajo in na ta način preverjajo govorni napredek otrok. Hipotezo 4 potrdimo, saj vzgojitelji največkrat za govorni razvoj uporabljajo govorne igre, med katere uvrščamo izštevanke ter vaje za razgibavanje govornega aparata. Vzgojitelji menijo, da so IKT-igre primerne za spodbujanje govornega razvoja, vendar pa jih sami zelo redko ali nikoli ne uporabljajo, zato hipotezo 5 potrdimo.

Na osnovi dobljenih podatkov lahko sklepamo, da vzgojitelji uporabljajo igro za govorni razvoj otrok. Igra je najbolj primeren način otrokovega napredka in razvoja. Vzgojitelji jo uporabljajo načrtovano in vodijo otroka na višjo raven razvoja. V igri otroka opazujejo in si beležijo napredek ali težave, ki jih zaznajo, saj lahko le tako pravočasno usmerijo otroke, ki potrebujejo pomoč.

5 LITERATURA IN VIRI

- Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami* (2010). Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno 18. 3. 2018, www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne.
- Batagelj, B. in Solina, F. (2014). *Aplikacije za učenje pravilne izgovorjave*. Pridobljeno 10. 3. 2018, http://eprints.fri.uni-lj.si/2824/1/Aplikacije_PI_VIVID14.pdf.
- Fekonja Peklaj, U. in Marjanovič Umek, L. (2009). Socialni konteksti in ocenjevanje govorne kompetentnosti malčkov in malčic. *Sodobna pedagogika* 3 (2009), 18–39.
- Grilc, N. (2014). *Govorno-jezikovne motnje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Grginič, N. (2003). *Didaktična igra pri pouku slovenščine*. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Grobler, M. (1985). Govorni razvoj, razvojne težave in govorne motnje. Mikuš Kos, A. (ur.) in Strajnar, J. (ur). *Težave v otroštvu: kako pomagati* (str. 190–197). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Hočevar Boltežar, I. (2008). *Fiziologija in patologija glasu ter izbrana poglavja iz patologije govora*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Kolenec, F. M. (2015). Didel didel dojsa. *Vzgoja* 65, 43.
- Kolenec, F. M. (2016). Zgodnje preprečevanje govorno-jezikovnih motenj: Prepoznavanje. *Vzgoja*, 69, 44–45.
- Kurikulum za vrtce* (1999). Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.
- Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolske otroke* (2006). Ljubljana: Strokovni svet RS za splošno izobraževanje.
- Kranjc, S. (1999). *Razvoj govora predšolskih otrok*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Lesjak Skrt, B. (2008). *Glasovi v gibanju in igri: igrice za razvijanje glasov, ozvenjanje in slušno razlikovanje*. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami.
- Lesjak Skrt, B. (2012). *Pinkate ponkate: govorni razvoj skozi igro, sliko in gib*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Lesjak Skrt, B. (2014). *Didel didel dojsa: igre za govorni razvoj v zgodnjem otroštvu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Lisec, Urška (2018). *Uporaba igre pri spodbujanju govornega razvoja predšolskih otrok*. Diplomaska naloga. Koper: UP PEF.

Lipnik, J. in Matič, R. (1993). *Metodika govorne vzgoje*. Maribor: Obzorja.

Levc, S. (2014). *Liba laca lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora*. Ljubljana: Samozaložba.

Marjanovič Umek, L., Kranjc, S. in Fekonja, U. (2006). *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M., (2011). *Razvojna psihologija: izbrane teme*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Nemec, B. in Krajnc, M. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka*. Ljubljana: Založba Grafenauer.

Novljan, E. (1993). Otroci z motnjami v razvoju. *Zbornik s posveta o integraciji predšolskih otrok z motnjami v razvoju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, 9–15.

Omerza, Z. (1972). *Govorne napake*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Peternelj, M. (2017). *Spremljanje in dokumentiranje otrokovih dosežkov in napredka v vrtcu*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 6. 3. 2018, http://pefprints.pef.uni-lj.si/4878/1/Peternelj_-_diplomsko_delo_-_celotna_verzija_.pdf.

Žerdin, T. (2003). *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnice in starše in Društvo Bravo.

Gašperin, R. (ur.) (2007). *Enci benci na kamenci: slovensko otroško izročilo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Eržen, A. (2016). *Vpliv večkratnega branja slikanice brez besedila na pripovedovanje zgodbe*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 28. 2. 2018, http://pefprints.pef.uni-lj.si/4307/1/magistrska_Erzen_Ana.pdf.

Vovk Ornik, N. (ur.) (2015). *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 26. 2. 2018, <https://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>.

Podatki o izdanih odločbah v predšolskem obdobju (2016). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno 18. 3. 2018, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/pdf/Odlocbe_predsolsk_obdobje.pdf.

Lisec, Urška (2018). *Uporaba igre pri spodbujanju govornega razvoja predšolskih otrok*. Diplomsko naloga. Koper: UP PEF.

Quick Statistics about Voice, Speech, Language. National institute of health.
Pridobljeno 24. 3. 2018, <https://www.nidcd.nih.gov/health/statistics/quick-statistics-voice-speech-language>.

Zelinka, N. A. (2007). *Računalniške didaktične igre kot pripomoček pri premagovanju težav zaznavanja*. Pridobljeno 10. 3. 2018, http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/članki_VIVID/Arhiv2007/Papers/Zelinka2007.pdf.

6 PRILOGA

Spoštovane vzgojiteljice in vzgojitelji. Sem Urška Lisec, študentka 3. letnika na oddelku predšolske vzgoje Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom *Uporaba igre pri spodbujanju govornega razvoja otrok*. Prosim, če si vzamete nekaj minut svojega časa in odgovorite na zastavljena vprašanja. Anketa je anonimna, vaše odgovore bom uporabila za diplomsko nalogo.

Za pomoč in odgovore se vam zahvaljujem. Urška Lisec

1. Ali menite, da danes zaznavate vse več govornih težav?
 - a) Da.
 - b) Ne.
 - c) Ne vem.

2. Ali menite, da strokovni delavci pripomorete k odpravljanju govornih težav?
 - a) Da.
 - b) Ne.
 - c) Ne vem.

3. Katere govorne težave največkrat opazite pri otrocih? (Možnih je več odgovorov.)
 - a) Dislalija (nepravilna izreka posameznih glasov, sičnikov, šumnikov, glas R in L).
 - b) Jecljanje (kaže se kot ponavljanje zlogov npr. te-te-teta).
 - c) Sigmatizem (nepravilna izreka sičnikov in šumnikov).
 - d) Rotacizem (nepravilna izreka glasu R).
 - e) Brbotanje (moten je ritem in tempo govora, otrokov govor je hiter, otrokove misli tečejo hitreje kot govor).
 - f) Drugo:

4. Čemu pripisujete pojav govornih težav? Ocenite s številko 1 (najpomembnejši dejavnik), 2 (pomemben dejavnik) in 3 (zanemarljiv dejavnik).
 - a) Prirojeni dejavniki.

- b) Nepravilno dihanje.
 - c) Socialno-ekonomski položaj družine.
 - d) Nizka izobrazba staršev.
 - e) Uporaba dude.
 - f) Govorni model, ki ga obkroža.
5. Katere so najpogostejše govorne težave, ki jih opazite pri svojem delu? Ocenite od 1 (najpogostejša) do 5 (najmanj pogosta).
- a) Motnje izgovorjave ali artikulacije.
 - b) Jezikovne motnje.
 - c) Motnje ritma in tempa govora.
 - d) Motnje glasu.
 - e) Nemotiviranost za govor/komunikacijo.
6. Zakaj uporabljate govorne igre? Označite od 1 (najpogostejša) do 5 (najmanj pogosta).
- a) Da bi izboljšali otrokovo artikulacijo.
 - b) Da bi vplivali na otrokovo razločevanje glasov.
 - c) Da bi vplivali na otrokov besedni zaklad.
 - d) Da bi razvijali komunikacijo otroka.
7. Ali otrokov govorni razvoj spremljate sistematično?
- a) Da.
 - b) Ne.
 - c)

Na kakšen način spremljate otrokov govorni razvoj?

pogosto občasno nikoli

- a) Dnevniški zapis.
- b) Ček lista oz. opazovalna lestvica.

- c) S pripovedovanjem zgodbe.
 - d) Standardizirane lestvice za ocenjevanje otrokovega govora.
8. Katero izmed naštetih iger uporabljate za spodbujanje govornega razvoja otrok? (Možnih je več odgovorov.)
- a) Govorne igre (uganke, izštevanke, prstne igre, gibalne govorne igre: Bela, bela lilija).
 - b) Prstne igre (Križ kraž kralj Matjaž, Miška in krt, Metoda neroda).
 - c) Glasovne igre (pihanje peresa, zehanje, žvižganje, oblizovanje, tleskanje, pošiljanje poljubčka, mukanje, meketanje).
 - d) IKT-igre (računalniške didaktične igre npr. Frepy, aplikacije npr. MojKomunikator).
 - e) Dejavnosti poslušanja (hoja po ritmu, določanje smeri zvoka, nižji ali višji glas).
 - f) Vaje vidne in slušne pozornosti (opazovanje slik, kazanje in imenovanje, voden in usmerjan ogled slikanic).
 - g) Pogovor kot dvosmerna komunikacija (pripravljen ali nepripravljen govor, pomagamo si s pomočjo igrač, s slikanico ali premetom).
9. Kolikokrat na teden izvajate igre za spodbujanje otrokovega govora?
- a) Vsak dan.
 - b) 2–4-krat na teden.
 - c) 1–2-krat na teden.
 - d) Nikoli.
10. Kdaj uporabljate igre za spodbujanje govora? (Možnih je več odgovorov.)
- a) V načrtovani dejavnosti.
 - b) Med čakanjem na zajtrk ali kosilo.
 - c) V garderobi med urejanjem.
 - d) Pred počitkom.

11. Kurikulum navaja otrokovo ustvarjalno izražanje v jeziku. Ali v vrtcu otroku omogočate ustvarjalno izražanje?

- a) Da.
- b) Da, sami ustvarijo pravljico.
- c) Da, sami delajo izpeljanke.
- d) Da, sami izpeljujejo besede.
- e) Ne.
- f) Drugo:

12. Kako spodbujate globalni cilj iz kurikulumu: Spodbujanje jezikovnih zmožnosti otroka (npr. obisk gledališča, predstava, razstava, z uporabo lutke)?

13. Kurikulum navaja tudi jezik kot objekt igre. Na kakšen način ga spodbujate (npr. besedne igre, izštevanke, uganke)?

14. Ali menite, da je na voljo dovolj literature in didaktičnih pripomočkov za izvajanje govornih iger?

- a) Da.
- b) Ne.

15. Ali menite, da lahko govorni razvoj spodbujamo z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT)?

- a) Da.
- b) Ne.

16. Ali pri svojem delu uporabljate IKT-igre (računalniške didaktične igre, aplikacije)?

- a) Da.
- b) Ne.

17. Če da, katere IKT-igre so to (npr. Frepy, MojKomunikator ...):

18. Koliko otrok je v vašem oddelku?

19. Pri koliko otrocih opazate govorne težave?

20. Koliko otrok v vašem oddelku obiskuje logopeda?

21. Koliko od teh otrok, ki imajo govorno jezikovno motnjo, je opredeljenih s strani Zavoda za šolstvo (imajo odločbo o usmeritvi)?

22. Delovno mesto, ki ga upravljate?

- a) Vzgojitelj.
- b) Pomočnik vzgojitelja.
- c) Drugo:

23. V katerem starostnem obdobju delate?

- a) Prvo starostno obdobje.
- b) Drugo starostno obdobje.
- c) Kombinirani oddelek.
- d) Drugo:

24. Koliko časa že opravljate delo vzgojiteljice, vzgojitelja?

- a) 0–5 let
- b) 6–10 let
- c) 11–20 let
- d) več kot 21 let

25. Spol:

- a) Ženski
- b) Moški